

”(...) der er nogle kæmpe ukendte faktorer ind i det her, som man støtter op om”.

– En kvalitativ undersøgelse af adoption uden samtykke

Af Signe Marie Balling

Kandidatuddannelsen i Socialt Arbejde, Aalborg Universitet

Speciale – Juni 2022

Vejleder: Inger Glavind Bo

Antal anslag: 167.624

Resume

This thesis deals with adoption without consent. My interest in accessing this field of social work started from my own background as a social worker. I have worked with vulnerable children and families for some years, and the aspect of adoption without consent is highly discussed in the Danish field of social work as it becomes more of a political issue.

In this assignment I investigate the organizational visions from the government with vulnerable children and families, as well as examining social workers' motivation for working with adoption without consent. This forms the research question: Which factors can motivate the social workers in the execution of adoption without consent, and how does these understandings of the matter interact with the government's visions for adoption?

The methodology of this assignment is constructed through a hermeneutic starting point which is followed by a document study and interview study. The document study of the government's political reform, *Børnene først – barnets lov*, has led to the findings that preventive measures in vulnerable families now also consist of adoption. *Børnene først* hereby indicates that there must be a change in the work with the vulnerable families through political and structural changes. In addition to the political visions, the interview study with four social workers has led to the findings that the bond between parents and child can be difficult for social workers to interrupt, and that the social workers primarily wishes to work with the families' resources. Therefore, some social workers are positive towards adoption, while others do not wish to practice adoption without consent. For the social workers, the most significant importance is to achieve the child's best, and the child's best is produced by stability in a child's life – which is why adoption can be the best option for the child after all.

The conclusion of this assignment is that the social workers motivation for adoption without consent consists of several factors. The interviews describe that emotions have a significant meaning in the work with humans, which is why it can be important for the government's visions and goals for adoption that these emotions also are taken into consideration. The government can therefore through recognition, courses, and an emotional awareness in interaction with the desire for the best interest of the child, motivate the social workers in the direction of the government's visions.

Indholdsfortegnelse

Forord	s.5
1.Problemfelt	s.6
1.1 Udviklingen af børne- og forældresyn.....	s.6
1.1.1 Børnesynets udvikling.....	s.6
1.1.2 Det nutidige syn og perspektiv på adoption.....	s.7
1.1.3 Aftaleteksten <i>Børnene først</i>	s.8
1.2 Eksisterende Forskning.....	s.10
1.3 Sammenfatning.....	s.11
1.4 Problemformulering.....	s.12
1.5 Afgrænsning.....	s.13
1.6 Begrebsafklaring.....	s.14
2 Hermeneutik som videnskabsteoretisk ståsted	s.16
3 Metode	s.18
3.1 Tværsnitsundersøgelse.....	s.18
3.2 Abduktion som forskningsproces.....	s.18
3.3 Kvalitativ metode og data.....	s.19
3.4 Dokumenter.....	s.20
3.4.1 Udvælgelse af dokumenter.....	s.20
3.4.2 Præsentation af udvalgte dokumenter.....	s.21
3.5 Kvalitativ interview.....	s.22
3.5.1 Det semistrukturerede interview.....	s.24
3.5.2 Operationalisering.....	s.26
3.5.3 Præsentation af informanter.....	s.27
4 Teori	s.28
4.1 Principal-agent teori.....	s.30
4.2 Dømmekraft.....	s.34
4.3 Forældrefunktioner.....	s.35
4.4 Sammenfatning.....	s.39

5 Analyse	s.39
5.1 Analysestrategi.....	s.39
5.2 Analysedel 1 – Aftaleteksten <i>Børnene først</i>	s.41
5.2.1 Sagsbehandlingen i kommunalt regi.....	s.45
5.2.2 Faglig kompetence.....	s.47
5.2.3 Sandhedsregimet.....	s.48
5.2.4 De biologiske bånd.....	s.50
5.2.5 Delkonklusion.....	s.51
5.3 Analysedel 2 – Interviews.....	s.52
5.3.1 Barnets bedste.....	s.52
5.3.2 Tilknnytning og følelsesmæssig omsorg.....	s.56
5.3.3 Berøringsangst.....	s.60
5.3.4 Livserfaringers betydning.....	s.64
5.3.5 Delkonklusion 2.....	s.67
6 Konklusion	s.68
7 Kvalitetssikring	s.70
7.1 Gyldighed.....	s.70
7.2 Overensstemmelse og neutralitet.....	s.71
7.3 Generaliserbarhed.....	s.71
8 Litteraturliste	s.73
Bilagsoversigt	
Bilag 1: Operationalisering	
Bilag 2: Interviewguide	
Bilag 3: Transskriberet interview m. Helle	
Bilag 4: Transskriberet interview m. Lene	
Bilag 5: Transskriberet interview m. Heidi	
Bilag 6: Transskriberet interview m. Line	
Bilag 7: Portfolio	

Forord

Interessen for at skrive speciale om adoption uden samtykke er opstået i forbindelse med min socialfaglige baggrund som socialrådgiver, og i mit arbejde med udsatte børn og familier i det kommunale regi. I mit arbejde har jeg en funktion, hvor jeg har afdækket adoptionssager. I den forbindelse blev jeg opmærksom på en vis tilbageholdenhed fra kollegaer ift. adoptionslovgivningen, da flere har udtrykt lettelse over ikke at sidde med samme funktion med fokus på adoption uden samtykke. Selve det at sidde med en funktion med fokus på adoption, samt at have observeret nogle kollegaer have forbehold herfor, har derfor vakt en naturlig nysgerrighed for foranstaltningen. Det har skabt en fordom hos mig om forbehold for adoption, og en nysgerrighed ind i hvorvidt det er en generel problemstilling, hvad der kan ligge til grund herfor, og hvordan det præger indsatsen hermed.

1 Problemfelt

Specialet har til formål at undersøge, hvordan regeringens øgede fokus på adoption uden samtykke og de professionelle tilgange til indsatsen harmonerer.

Problemfeltet vil belyse den historiske udvikling af samfundssynet på børn og familier i Danmark, samt tage afsæt i de nutidige fremherskende samfundstendenser. Synet på udsatte familier er med til at forme nogle af grundstenene for forståelserne ind i det sociale arbejde, og dermed hvorledes visse visioner pålægges den enkelte i arbejdet hermed. Ligeledes vil eksisterende forskning med udgangspunkt i aktørers kendskab og anvendelse af adoption uden samtykke belyses, for at synliggøre væsentlige inspirationskilder til problemstillingen. Endeligt vil problemformuleringen og de dertilhørende arbejdsspørgsmål præsenteres.

1.1 Udviklingen af børne- og forældresyn

De love der forefindes i Danmark ændres i takt med de politiske retninger og samfundstendenser der opstår. Vi mennesker indgår i et samfund under konstant udvikling, hvor vores love følger denne udvikling. Samfundet og loven påvirkes både af inde- og udefrakommende faktorer, da eksisterende politikker udspringer af skiftende ontologiske forståelser og former for viden om menneske, samfund og sociale problemer (Nissen, Fallov, & Ringø, 2018, s. 182).

Et barn kan i dagens Danmark adopteres uden samtykke, hvis det er sandsynliggjort at barnets forældre varigt vil være ude af stand til at varetage omsorgen for barnet, og at adoption af hensyn til kontinuiteten og stabiliteten i barnets opvækst, vil være bedst for barnet (Ankestyrelsen, 2021).

Adoption uden samtykke har dog været en mulighed i lovgivningen siden 1972 (Socialstyrelsen, 2015, s. 8). Men selv længe før 70'erne er der lagt grundsten for det samfundssyn der hersker i dag. Den historiske udvikling er omfattende, hvorfor dette afsnit fokuserer på få historiske nedslagpunkter der kort belyser tidligere børne- og familiesyn. Herefter ses på hvilket samfundsblik børn og familier nutidigt anskues med.

1.1.1 Børnesynets udvikling

Tilbage i 1905 træder den første børnelov om anbringelse i kraft. Det er det kristne familiesyn der dominerer blandt de sociale aktører. Et barns eventuelle negative udfoldelser er en konsekvens af barnets medfødte egoisme, som skal hindres for at undgå det onde. Hvis et barn udviser afvigende

adfærd (fx i form af kriminalitet), anvendes der fysisk afstraffelse for at fordrive det onde. Her er fokus på en praktisk omsorg og en moralsk redning (Bryderup, 2015, s. 88-89).

Fra 1930 til 1960'erne ændrer synet sig. Målet er nu at understøtte børns udvikling gennem kontrol og disciplin. Opdragelse anskues som nødvendig. Her hersker og dominerer en patologisering i synet på børn i udsatte positioner, behandlingshjem tager sin begyndelse, og professionelle aktører påbegynder pædagogiske uddannelser (Ibid, s.88-89).

Mangelfulde forældre evner karakteriseres i denne periode ved lastfuldhed, grov forsømmelighed eller manglende vilje til at forsøge eller evne til at opdrage barnet. Dette medfører, at der vedtages ny lovgivning i 1965, som peger imod at se barnets situation i sammenhæng med familiens forhold, og der skal nu ydes rådgivning og hjælp til forældrene for forbedring af deres evner (Ibid, s.98). Det er ligeledes få år efter denne lovændring, at synet på retten til visse former for familieliv og handlemulighederne ift. adoption uden samtykke ændrer sig markant.

Fra 1970 til 2000 øges fokus på menneskers individualitet. Professionelle aktører begynder at vurdere børns adfærd og de bagvedliggende mekanismer, og de deraf følgende behandlingsbehov. Nu anskues børn som personer, der fødes som ligeværdige og samarbejdsvillige, og de skal ikke længere opdrages men vejledes. Autoritetsforholdet mellem forældre og børn ændrer sig således til forhandlinger, og der opstår demokratiske processer og beslutninger i familien (Ibid, s.88, 105).

Udsatte børn anses nu af professionelle som individuelle børn med differentierede særlige behov, der kræver en individuel indsats. Der har dermed tidligere hersket en tilbøjelighed til at se på børn som egoister og selvforskyldte i egen dårlighed og som forældres ejendom, til nutidigt at se børnene som en aktiv medspiller med egen mening og en ligeværdig stemme i familien (Ibid, s.102). Historisk er der dermed sket et markant skifte i hvordan samfundet betragter både børn og forældres rettigheder og eventuelle evner og behov ind i et familieliv.

1.1.2 Det nutidige syn og perspektiv på adoption

Siden adoptionslovens ikrafttræden i 1972 er det først fra år 2009 og frem til i dag, at der er foretaget markante ændringer i selv samme lov ift. mulighederne for adoption uden samtykke. Før år 2009 skulle et barn være anbragt uden for hjemmet i mindst 7 år og ikke have kontakt til sine biologiske forældre i mindst seks år, før en adoption uden samtykke kunne finde sted (Socialstyrelsen, 2015, s. 8). Efter 2009 blev det muligt at bortadoptere et barn fra barnet blev et år

gammel, og det blev ligeledes muligt at bortadoptere et barn der havde været anbragt uden for hjemmet i mindst 3 år. Kommunerne skulle påvise at forældrene varigt var uden forældreevne, og at de ikke kunne spille en positiv rolle i barnets liv i forbindelse med samvær (Socialstyrelsen, 2015, s. 8).

Fra år 2015 kan en adoption uden samtykke gennemføres uanset barnets alder og uanset barnets eventuelle anbringelsesperiode. Herudover skal det ikke længere påvises at forældrene er uden forældreevne, men sandsynliggøres (Socialstyrelsen, 2015, s. 9). Denne lempelse kan anses som et markant skifte i måden barnets ret til familieliv anskues. Dette da forældre tidligere er set som vigtige ind i barnets liv, da en manglende forældreevne direkte skulle påvises. Nu skal en manglende forældreevne blot sandsynliggøres. Lempelsen er dermed til at fastlægge et markant skifte fra forældrenes ret til egne børn, til at det er børnenes selvstændige ret til en familie med gode omsorgspersoner der prioriteres (Jacobsen & Svendsen, 2021). Her markeres et skifte i synet på familielivet fra at det er forældrenes pligt at opdrage børnene, til at det i højere grad er barnet der anskues som et selvstændigt individ og i højere grad anses som løsrevet fra forældrene.

1.1.3 Aftaleteksten *Børnene først*

I år 2021 er det igen til debat om hvorvidt der skal ændres eller lempes yderligere på adoptionsreglerne, blandt andet igennem udspillet *Børnene først – Barnets lov*. I udspillet ligger regeringen op til flere initiativer, bl.a. at: ”*Flere børn skal have en ny familie fra start via spædbarnsadoptioner, at adoption skal bruges oftere når et barn har været anbragt, og at plejefamilieadoption skal gøres mere tilgængeligt*” (Social- og Ældreministeriet, 2021, s. 9). Udspillet er nu en vedtaget aftaletekst mellem regeringens aftalepartier fra maj 2021, og italesættes som en reform inde på Social- og Ældreministeriets hjemmeside. Den egentlige lovudformning er endnu ikke vedtaget, men den forventes at træde i kraft i april 2023 (Social- og Ældreministeriet, 2021, s. 1).

Flere forskere og aktører peger på at der med udspillet *Børnene først* igen foregår et samfundsmæssigt skifte i synet på børn og forældre. Der argumenteres bl.a. for et skifte fra Anbringelsesreformens ikrafttræden i 2006 til det nuværende udspil i 2021. I Anbringelsesreformen forpligtede forvaltninger sig til at overveje, hvordan familie og netværk kunne inddrages systematisk i barnets sag efter en anbringelse (Jacobsen & Svendsen, 2021). Forældrene skulle

dermed ses som betydningsfulde samarbejdspartnere, hvor deres potentielle ressourcer skulle fremmes og understøttes til barnets bedste i bl.a. samværssituationer. Dog kan der igennem nyere forskning anskues en bred enighed om, at regeringens udspil *Børnene først* har vendt sig imod dette syn på udsatte forældre. Argumentationen lyder, at samfundet er gået fra at have et massivt fokus på forebyggende indsatser og forældreinddragelse over en længere årrække, til at udspillet skifter syn på de udsatte forældre og tillægger de biologiske familieband mindre vægt. Reformen argumenterer nemlig for, at det psykologiske tilknytningsspektiv skal styrkes, og børneperspektivet skal stå stærkere. Det er dermed børnene, der skal sikres flere rettigheder fremfor forældrene (Jacobsen & Svendsen, 2021).

Socialminister Astrid Krag har udtalt:

”(..) Men i dag er der alt for mange børn, vi som samfund svigter, fordi vi lader dem vokse op i hjem med omsorgssvigt. Fordi vi giver forældrene, der svigter børnene, for mange chancer”. (Social- og indenrigsministeriet, 2021).

Astrid Krag's udtalelse om hvorvidt udsatte forældre får for mange chancer, kan debatteres og er til debat i bl.a. forskning (Jacobsen & Svendsen, 2021). Af citatet og regeringens nye aftaletekst kan udledes, at den diskurs og det familieliv samfundet efterstræber i dag, hviler i et endnu stærkere konkurrencestatsbegreb. Der kan anses lighedstegn med de fortsatte lempelser på området, med målet om at det danske samfund skal være i stand til at deltage i den globale konkurrence. De aktører der arbejder på området og skal agere indenfor rammerne om adoption uden samtykke, skal være med til at skabe duelige og ydende samfundsborgere – gennem en stabil og tryk opvækst (Juul, 2016, s. 620). Synet på det ideelle familieliv synes dermed at have ændret sig i Danmark gennem årene, nemlig fra den biologiske families ret til et familieliv, til barnets ret til et stabilt familieliv. Dette omhandler i høj grad en ændring af børnesynet, og en opløsning af det samfundet tidligere har set som den rette familiekonstruktion; hvor forældrenes ret har været en prioritet, til at det nu i højere grad er børnene der investeres i. Dette kan være i modstrid med, at det for socialarbejdere tidligere har været vigtigt at bidrage til kampen om at fastholde et syn på familieliv båret af ideen om at biologiske forældre og børn er afhængige af og har behov for hinanden, og at denne relation har været værd at understøtte og kæmpe for eksistensen af (Nissen, Fallov, & Ringø, 2018, s. 14).

1.2 Eksisterende forskning

Der eksisterer ikke meget forskning på adoptions området i Danmark. Der forefindes bl.a. ikke meget viden og forskning på, hvorvidt de sociale aktører (oftest ledere, faglige konsulenter og socialrådgivere i en kommune) har kendskab til og finder adoptionsloven anvendelig, samt hvordan den påvirker de sociale aktører i udførelsen af deres arbejde.

Ankestyrelsen har udført to undersøgelser om adoption uden samtykke med dette fokus. Den ene er et kvalitativt studie udarbejdet i 2011, og er en interviewundersøgelse om kommunernes kendskab og anvendelse af lovgivningen på daværende tidspunkt. Til trods for lovændringen i 2009, forekom der ikke en stigning af adoptioner uden samtykke, og undersøgelsen skulle være med til at afdække hvorfor. Undersøgelsen har dermed haft til formål at afdække kommunernes kendskab til reglerne, samt opfattelsen af anvendeligheden (Ankestyrelsen, 2011, s. 2). I interviewene peges der på flere vanskeligheder ved anvendelse af reglerne i praksis, og at adoption uden samtykke betragtes af kommunerne som en ultimativ indgribende foranstaltning set i forhold til servicelovens bestemmelser, herunder muligheden for at støtte kontakten mellem barn og forældre (Ankestyrelsen, 2011, s. 4). Ankestyrelsen vurderer, at der er behov for en generel holdningsændring i udførelsen i praksis, før reglerne vil anvendes oftere. De interviewede aktører i undersøgelsen vurderer nemlig samstemmende, at det er en ultimativ indgribende indsats, da alle muligheder for at forældrene kan overtage forælderrollen på sigt ophører (Ankestyrelsen, 2011, s. 4).

Ankestyrelsen anden rapport er en kvantitativ spørgeskemaundersøgelse udført i 2018, og er besvaret af 86 kommuner. Denne undersøgelse har samme formål som den forudgående, at undersøge kendskabet til og brug af reglerne i kommunerne, blot med udgangspunkt i lovændringen fra 2015 (Ankestyrelsen, 2018, s. 4). Undersøgelsen påpeger, at kommunerne i nogen grad har kendskab til reglerne og anvender dem i praksis. Der forekommer ligeledes en stigning i antallet af indstillinger til adoption uden samtykke, hvoraf 20 kommuner har indstillet 35 sager til adoption uden samtykke i løbet af et år (Ankestyrelsen, 2018, s. 6). Overordnet viser undersøgelsen, at kommunerne i nogen grad vurderer, at deres medarbejdere har kendskab til reglerne, men at de i mindre grad er klædt på til at anvende dem (Ankestyrelsen, 2018, s. 9).

Undersøgelserne påviser dermed en stigning i anvendelsen, men viser ligeledes fortsatte implementeringsvanskeligheder, da medarbejderne ikke er klædt på til at anvende reglerne. Hvorvidt det er i selve implementeringen, på baggrund af aktørernes egne holdninger eller i kendskabet til reglerne vanskelighederne opstår, kommer ikke til udtryk. Siden undersøgelsen i 2018, er der fra regeringens side blot større fokus på adoption uden samtykke, hvorfor det er interessant at se på, hvordan adoption som foranstaltningen og aktørernes kendskab hertil samt vurderede behov for holdningsændring, harmonerer i dagens samfund.

Over de seneste 6 år er der statistisk sket en stigning i antallet af nationale fremmedadoptioner¹:

Tabel 1: Oversigt over nationale fremmedadoptioner uden samtykke pr. år.

Årstal	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Antal	0	2	3	10	24	21

(Adoptionsnævnet, 2021, s. 7).

Om stigningen af fremmedadoptioner er et resultat af det øgede fokus på adoption uden samtykke, forbedret implementering, eller en generel holdningsændring til adoption, kan ikke udledes af statistikken. Statistisk er Danmark dog gået fra at have to gennemførte fremmedadoptioner uden samtykke i 2017, til i de to seneste år at have lidt over 20 gennemførte sager, hvilket kan anses som en markant stigning på få år.

1.3 Sammenfatning

Udviklingen af synet på børn og forældres rettigheder i samfundet og den eksisterende forskning, er samlet med til at påpege både de forventninger og de udfordringer der dominerer i arbejdet for aktørerne på området. Det tænkes forventeligt at det sociale arbejde hermed, naturligt præges af det samfundssyn der hersker. – Samtidig anskues dette ikke så enkelt igen. På trods af at samfundet præges af en individualisering og selvstændiggørelse af børn fra deres familier, påviser eksisterende forskning at aktører fortsat kan finde det vanskeligt at anvende loven om adoption uden samtykke i praksis, til trods for de fortsatte lempelser af adoption uden samtykke. Enkelte kommuner har gennemført en del adoptionssager, hvor andre kommuner fortsat ikke har gennemført en

¹ En national fremmedadoption er adoption af et barn der bor her i landet, og hvor adoptanterne ikke i forvejen har en tilknytning til barnet eller barnets forældre (Socialstyrelsen, 2019).

adoptionssag (Socialstyrelsen, 2019, s. 6). Der kan anskues en gradvis statistisk stigning i anvendelsen af adoption uden samtykke, men samtidig er der fortsat enkelte kommuner der ikke praktiserer udførelsen, hvilket kan vise at det ikke er så simpelt igen. Hvorvidt det er i selve implementeringen, på baggrund af aktørernes egne holdninger eller i kendskabet til reglerne vanskelighederne opstår, er ikke let at gennemskue eller eventuelt entydigt at påvise. Aktørernes egne holdninger anses dog som relevante ift. at belyse deres syn på fænomenet, som de aktører der skal udfører arbejdet.

De sociale aktører vil fremadrettet i specialet anskues som socialrådgivere, da det oftest er denne profession der arbejder som myndighedsudøvere med de udsatte familier efter service- og adoptionslovgivningens bestemmelser.

1.4 Problemformulering

Ud fra problemfeltet og med udgangspunkt i egen interesse og bevæggrund ind i forskningsfeltet, formuleres følgende problemformulering:

Hvilke faktorer kan motivere socialrådgiverne i udførelsen af arbejdet med adoption uden samtykke, og hvordan spiller disse forståelser sammen med regeringens visioner for adoptionsindsatsen?

Arbejdsspørgsmål:

1. Hvilket syn på børn og familier ligger regeringens aftaletekst *Børnene Først – Barnets Lov* op til?
2. Hvordan påvirker socialrådgivernes forforståelser deres skøn og vurderinger i sager om adoption uden samtykke?

I forlængelse af problemfeltet vil specialet hermed undersøge det sociale arbejdes felt i praksis med adoption uden samtykke. Én ting er om socialrådgiverne anvender adoptionsloven som ønsket fra regeringens side, noget andet er hvorfor nogle rådgivere benytter sig af foranstaltningen imens andre ikke gør. Strukturelle rammer, forforståelser og skøn former tilgangen til sagerne i praksis, hvilket kan tænke at resulterer i forskellig sagsbehandling fra kommune til kommune.

For at opnå en tilstrækkelig forståelse af socialrådgivernes engagement ind i de mest udsatte sager, vil specialet derfor undersøge selve socialrådgivernes egne forforståelser og tilgange til emnet, samt hvilke rammer de er pålagt at handle under i det kommunale regi. Specialet drager inspiration fra de forudgående undersøgelser fra Ankestyrelsen, primært med udgangspunkt i den tilgang der er anvendt tilbage i 2011 i den kvalitative undersøgelse (Ankestyrelsen, 2011). Inspirationen drages bl.a. fra metodetilgangen der består af kvalitative interviews. Ankestyrelsens rapport har dog undersøgt kendskabet og anvendelsen, hvor dette speciale primært vil undersøge socialrådgivernes motivation ind i arbejdet med udførelsen heraf. Det der drager til inspiration, er det mere uddybende og dybdegående materiale Ankestyrelsen har fået fra aktørerne på området i denne undersøgelse, til sammenligning med Ankestyrelsen anden undersøgelse fra 2018, der er kvantitativ og mere statistisk baseret.

Dette speciale vil tage udgangspunkt i den virkelighed der anskues aktuelt i dagens Danmark. Specialet vil have for øje at det er regeringen der vedtager de visioner og love som kommunerne anvender til at organisere og tilrettelægge procedurer for socialrådgiverne i feltet. Specialet vil dog ligeledes have for øje, at det er selve socialrådgiverne der sidder med ansvaret og forudsætningerne for inddragelsen af børn og forældre i sagerne, som øger indflydelse tilbage på de organisatoriske rammer og beslutninger. Socialrådgivere vil derfor kunne bidrage med en forståelse for, hvilke problematikker og ressourcer der kan anskues fra et bottom up perspektiv når et barn bortadopteres uden samtykke. Således vil problemformuleringen og de dertilhørende arbejdsspørgsmål bidrage til en forståelse af samfundets familiesyn og de professionelles håndtering af sager i de rammer de indgår i, og deres forudsætninger for anvendelsen i praksis og hvordan det påvirker det sociale arbejde.

1.5 Afgrænsning

Problemformuleringen og de dertilhørende arbejdsspørgsmål er udarbejdet med udgangspunkt i børnesager i familieafdelinger i kommunalt regi – dvs. udsatte børn og deres familier. Specialets målgruppe vil derfor bestå af socialrådgivere der afdækker sager efter servicelovens § 68 d:

”I forbindelse med en afgørelse om anbringelse af et barn eller en ung uden for hjemmet (...) hvor det må antages, at barnet eller den unge vil være anbragt i en længere årrække, skal kommunalbestyrelsen overveje, om hensynet til kontinuitet og stabilitet i barnets eller den unges opvækst i stedet taler for, at barnet eller den unge bliver adopteret” (Social- og ældreministeriet, 2022).

Det er kommunalt ansatte socialrådgivere der foretager den indledende skønsmæssige vurdering af, om det vil være til barnets bedste at blive adopteret, og de der har ansvaret for at indsamle og tilvejebringe den relevante dokumentation. Kommunen indstiller sagen til kommunens eget *børn og unge-udvalg*² som ved en godkendelse af indstillingen, viderestiller sagen for *Ankestyrelsen*³. Hvis Ankestyrelsen ligeledes vurderer at betingelserne for adoption uden samtykke er opfyldt, træffer Ankestyrelsen afgørelse i sagen. Herefter kan sagens parter (barnet, de biologiske forældre eller evt. plejefamilie) klage og indbringe Ankestyrelsens afgørelse for domstolene (Socialstyrelsen, 2019, s. 12).

Da forskning viser, at de fleste børn der bortadopteres uden samtykke er yngre børn, er målgruppens fokus ligeledes afgrænset til socialrådgivere der behandler familiesager med børn under 13 år (Socialstyrelsen, 2019, s. 109).

Problemformuleringens udgangspunkt er at afdække socialrådgivernes motivation ind i feltet, hvorfor det bliver fra socialrådgivernes perspektiv problemstillingen belyses. Socialrådgiverne skal være ansat i kommunale familieafdelinger hvor de vurderer og videreformidler sager efter kapitel 11 i serviceloven (Social- og ældreministeriet, 2022).

Da det er selve motivationen i det kommunale regi der skal afdækkes, vil der både tages udgangspunkt i socialrådgivere som sidder med adoptionssager, men ligeledes rådgivere der ikke sidder med adoption. – Dette for at belyse flere perspektiver på adoption uden samtykke, og dennes betydning for udviklingen af det nuværende syn på familielivet i Danmark.

1.6 Begrebsafklaring

Begrebsafklaringen skal afklare hyppigt anvendte begreber, da nogle af begreberne vil kunne bringe forskellige forforståelser i spil. I følgende belyses specialets forforståelse af begreberne:

² Det er kommunens børn og unge-udvalg der som 1. instans træffer afgørelser om sager af tvangsmæssig karakter. Et børn og unge-udvalg består af 2 medlemmer som er valgt fra kommunalbestyrelsen, 1 dommer og 2 pædagogisk-psykologiske sagkyndige (Ankestyrelsen, 2020).

³ Ankestyrelsen er en styrelse under Social- og Ældreministeriet. Det er en klagemyndighed på blandt andet social- og beskæftigelsesområdet (Ankestyrelsen, 2022).

- Forældreevner/forældrekompetencer

Her har dette speciale valgt at tage udgangspunkt i Socialstyrelsens definition af forældreevner, da det er denne der præsenteres for socialrådgivere indenfor feltet. Socialstyrelsen har nemlig udgivet et vejlednings- og inspirationsmateriale til socialrådgivere, der skal behandle sager om adoption uden samtykke (Socialstyrelsen, 2019). Heri beskriver Socialstyrelsen, hvordan forældreevner undersøges og afdækkes, men forsøger ligeledes at forklare, hvordan forældreevner skal defineres. Socialstyrelsen henviser til den norske sociolog og forsker Kari Killéns beskrivelse heraf. Af Killéns væsentligste punkter til beskrivelse af forældreevner kan nævnes:

- Evnen til at opfatte barnet realistisk.
- Evnen til at have realistiske forventninger om de afhængigheds- og følelsesmæssige behov, barnet kan dække.
- Evnen til at danne realistiske forventninger til barnets mestring.
- Evnen til at engagere sig positivt i samspil med barnet.
- Evnen til empati med barnet.
- Evnen til at prioritere barnets mest grundlæggende behov frem for sine egne.
- Evnen til at rumme egen smerte og frustration uden at skulle afreagere på barnet (Socialstyrelsen, 2019, s. 76).

Nogle af punkterne bliver nærmere præsenteret i teori afsnittet (jf. Teori 4.3 – *forældrefunktioner*).

- Skøn

Kommunen skal foretage den indledende skønmæssige vurdering af, om det vil være til barnets bedste at blive adopteret, hvorfor det anses vigtigt at få defineret begrebet *skøn*.

Det socialfaglige skøn kan ses som en vurdering eller en fortolkning ud fra det enkelte barns leved forhold (Schultz, 2004).

Et skøn skal ske, når der er lovgivers hensigt at formulere reglen sådan, at det er forvaltningens opgave at afgøre enkelttilfælde. Dvs. at en skønmæssig vurdering ofte forudsætter en individuel bedømmelse på grundlag af en socialfaglig viden eller indsigt af den enkeltes sociale forhold. Loven udstikker dermed rammerne for hvordan afklaringsarbejdet skal håndteres, dette kan være igennem afklarende samtaler, indhente relevante sagsakter fra andre instanser, og bestilt arbejde gennem eksempelvis en psykolog for at få afklaret forældreevner fra et psykologisk perspektiv. Det

er dog socialrådgiveren der skal foretage selve den endelige faglige vurdering, ud fra det samlede afklaringsarbejde der er foretaget (Schultz, 2004, s. 65).

2 Hermeneutik som videnskabsteoretisk ståsted

Specialet har fokus på motivation, visioner og forståelser. Specialets problemformulering og dertilhørende arbejdsspørgsmål lægger dermed op til brugen af kvalitativ metode med vægt på fortolkning. Afsnittet skal tydeliggøre hvad fortolkning er, hvordan fortolkning skal frembringes, og sidst men ikke mindst, hvordan fortolkning anvendes.

Hermeneutik tager udgangspunkt i at forståelse og fortolkning kommer før forklaring. Fortolkning og forståelse er dermed et grundvilkår for den menneskelige eksistens. Vi går dermed aldrig forudsætningsløst til et socialt fænomen, som vi ønsker og forventer at forstå (Fuglsang, Olsen, & Rasborg, 2014, s. 299). Vores forståelse og udlægning af mening bygger altid på en allerede given forståelse af verden, hvilket ligeledes gør sig gældende i dette speciale. Der er dermed en bevidsthed om, at den fortolkning der foreligger, i første omgang bæres ind i specialets konstruktion af udføreren (Ibid, s.300). Jeg er dermed en aktiv medspiller i meningsdannelsen. I forordet beskrives derfor også de forudgående tanker og forforståelser af specialets udgangspunkt, som bidrager til specialets indgangsvinkel i en horisontalsammensmeltning med den empiri, der er i forvejen foreligger på området og belyses i problemfeltet. Horisontalsammensmeltningen er dermed den hændelse der sker, når min egen forståelse møder genstandsfeltet. Det er her mening opstår i mødet mellem forsker og genstand, gennem en evig cirkulær vekselvirkning mellem subjekt og objekt. I horisontalsammensmeltningen er det ikke målet at opnå enighed, men at være i stand til at begribe og forstå det en anden kommunikerer om. Specialets udformning skal dermed provokere i egen forforståelse af verden, og derigennem udvide horisonten og gøre sig i stand til at revurderer egne fordomme. Horisontalsammensmeltningen er dog ikke endegyldig, men vil være en fortsat og konstant proces igennem bearbejdningen og konstruktionen af empirien og dataindsamlingen (Ibid, s. 303).

De sociale fænomener og aktører der skal studeres anses i specialet som bærere af betydnings- og meningssammenhænge, og det er derfor disse, som skal bidrage til den senere fortolkning og udlægning i den videnskabelige praksis (Ibid, s.289). Der vil her være fokus på, at forståelse ikke begrænser sig til metodiske teknikker, men til en forståelse af, hvad vi som mennesker er (Ibid, s.

299). I dette speciale vil de sociale fænomener og socialrådgivernes forståelser og meningssammenhænge derfor bringes i spil gennem interviews. Interviewdataene vil anses som informanternes sproglige repræsentation af virkeligheden set fra deres synspunkt, med de forforståelser de bringer på banen (jf. afsnit 3.4 - *Kvalitativ Interview*). Forståelse er dermed udgjort af forforståelser og fordomme, som skal bringes i spil ind i specialets konstruktion og den fortsatte vidensopbygning. Forforståelsen anses som den forståelse en person i forvejen har af et fænomen, og fordomme anses som det vi hver især har med os i bagagen (Ibid, s. 301). Både jeg som fortolker og de interviewede er dermed præget af den historie og de traditioner vi hver især indgår i, hvilket ligeledes vil afspejle den kontekst der her undersøges. Den faktor, at jeg selv er socialrådgiver indenfor feltet vil derfor præge tilgangen og forforståelsen af adoption uden samtykke gennem egne erfaringer fra området, som beskrevet i specialets forord. Ligeledes er mine fordomme med til at udforme specialets proces og fortolkning, i og med at ideen til specialet er opstået på egen arbejdsplads, ud fra oplevelsen om en tilbageholdenhed overfor adoption uden samtykke, som jeg har kunne fornemme fra enkelte kollegaer. Der skal i specialet derfor herske en opmærksomhed på, at lige så vel som jeg er præget af egen fortolkning af virkeligheden, lige så vel er de interviewede af deres. Målet er at opnå en horisontalsammensmeltning, men på en vis hvor de interviewede ikke præges for kraftigt af den forståelse jeg som fortolker har med i bagagen, men i en form der skaber tillid og tryghed, da vi deler profession. Forståelseshorisonten bliver dermed konstitueret af sprog, forskellige personlige erfaringer, tid i form af nutid og fremtid, samt af den historiske og kulturelle kontekst den enkelte er indlejret i (Ibid, s.302)

For at tillegne ny viden og datamateriale til at besvare problemformuleringen med en konklusion, skal jeg besidde en åbenhed og villighed overfor, at de data jeg får indsamlet er meningsgivende og sande i deres betydning. Dvs. at for at opnå en sandhedsforståelse skal dette ske i horisontalsammensmeltningen mellem min egen og datamaterialets forståelser, med en forventning om teksten og den interviewede kommer med deres sande udlægning af virkeligheden (Ibid, s.310). Specialet vil dermed tilstræbe sig at gå åbent og spørgende til informanterne, og blive ved med at spørge indtil en dækkende forståelse, fortolkning og udlægning af de interviewedes udsagn og teksten er opnået. Sandheden er dog aldrig endegyldig i det hermeneutiske ståsted, og specialet har derfor heller ikke som mål at komme med den endegyldige sandhed og konklusion på problemstillingen, men at påvise nutidige sandheder, perspektiver og holdninger der har betydning

for socialrådgivernes motivation ind i feltet, samt hvordan dette harmonerer med regeringens visioner for området (Ibid. s.301).

3 Metode

I dette kapitel præsenteres specialets metodiske valg og overvejelser, herunder forskningsproces, design og strategi.

3.1 Tværsnitsundersøgelse

I undersøgelsen ses der på adoption uden samtykke som det aktuelt forholder sig. Specialet er dermed et øjebliksbillede af den virkelighed vi nuværende indgår i. Specialet er dermed interesseret i at belyse den nuværende situation og tilstand, og hvordan det påvirker praksisfeltet. Derfor benyttes tværsnitsundersøgelsen som tilgang, da tværsnitsundersøgelsen er et studie, der undersøger et eller flere fænomener på et enkelt afgrænset tidspunkt (Olesen & Monrad, 2018, s. 96).

Til trods for at specialet mest af alt er interesseret i at belyse de nuværende tilstande, er det svært ikke at benævne de eventuelle forandringer der tidsmæssigt er sket, som kan anskues igennem tidligere empiri og forskning, og ved at sammenligne de tidligere resultater med de nuværende. Tværsnitsundersøgelsen egner sig ligeledes til dette da tværsnitsundersøgelsen kan undersøge forskelle og ligheder mellem forskningsenhederne (Ibid, s.96). Der kan dog opstå et problem, da undersøgelser af det samme fænomen der gentages med et vist mellemrum, kan vise forskelle og ligheder, men har svært ved at give indblik i de processer og forandringer, der ligger imellem de to undersøgte tidspunkter (Ibid, s. 87). Disse processer er specialet som udgangspunkt heller ikke interesseret i at belyse, men specialet vil besidde en snært af sammenligning for at kunne opnå en bedre forståelse for, hvorfor vi er der i det sociale arbejdes felt, hvor vi er i dag. Specialet skal dermed belyse nutidens motivation ind i det sociale arbejde med adoption, men vil ligeledes skabe klarhed over nutidens holdninger ved at drage enkelte paralleller fra tidligere empiri og forskning.

3.2 Abduktion som forskningsproces

Specialet tager afsæt i den abduktive forskningsproces (Olesen & Monrad, 2018, s. 19). Abduktion er en tilgang hvor der igennem forskningsprocessen veksles mellem empiriske iagttagelser og teoretiske betragtninger. Ved at placere fænomenet i en ny teoretisk sammenhæng, forsøges der at opnå en dybere forståelse af fænomenet (Ibid, s.19). Jeg har dermed ikke taget udgangspunkt i en bestemt teori eller et teoretisk begreb. Jeg har først og fremmest forholdt mig til, hvilken empiri der

har været tilgængelig om emnet, og hvad empirien viste og ligeledes lod mig inspirere og guide af dette. Da abduktion er en kreativ proces, hvor det netop er den empiriske iagttagelse der skal lede én hen imod den bedst mulige forklaring på det observerede fænomen, har dette lagt kursen for forskningsprocessen (Ibid, s.19). Der er dermed foretaget nogle empiriske fund, der har været med til at skubbe den kreative proces videre. Herunder bl.a. de undersøgelser om adoption uden samtykke som Ankestyrelsen har lavet i henholdsvis 2011 og 2018, har været inspirationskilder (jf. afsnit 1.2 - *Eksisterende forskning*).

Da det er en kreativ proces hersker ingen bestemt systematik for vekselvirkningen mellem teoretiske og empirisk funderede betragtninger – men det er dog vigtigt at det tydeliggøres i specialet, hvornår der argumenteres teoretisk eller empirisk funderet (Ibid, s.20).

Når der foretages konklusioner i den abduktive forskningsproces, er denne type ikke en endelig og altafgørende konklusion, hvilket er i overensstemmelse med den hermeneutiske videnskabsteori. På trods af at konklusionen ikke anses som endelig, kan den dog udvikles og gøres mere robust gennem såvel de teoretiske betragtninger og begrebsovervejelser, som gennem de empiriske iagttagelser (Ibid, s.20).

3.3 Kvalitativ metode og data

Specialets hovedformål er at kunne belyse og endeligt konkludere på problemformuleringen, hvorfor undersøgelsen skal tilrettelægges i den udformning, der bedst muligt kan besvare denne indenfor de rammer der er til rådighed. Her benyttes to dataindsamlingsmetoder. Foruden interview, består en af dataindsamlingsmetoderne af dokumenter. Disse kilder til empiri er valgt for at bidrage med forskellig viden ind i feltet, der kan supplerer hinanden til en besvarelse af problemformuleringen.

Den forskningsgenstand der skal undersøges, er socialrådgivernes egen motivation eller mangel på samme, ind i arbejdet med adoption uden samtykke. Derfor er den kvalitative tilgang og metode valgt, da specialet vil forsøge at belyse forskningsgenstanden med udgangspunkt i netop socialrådgivernes egne forståelser heraf, og hvordan disse forståelser spiller sammen med regeringens visioner. Den kvalitative metode og datatilvirkning består bl.a. af observerbar og dokumenterbar tekstmæssig form. Den skrevne tekst og de ord teksten består af, bygger på eksempelvis interview og dokumenter (Ibid, s.117). – Hvilket er den indgangsvinkel og

tilgangsform der vurderes bedst til at belyse problemstillingen, når der skal arbejdes med data omhandlende enkeltpersoners holdningsbaserede forståelser af emnet.

Dermed består den kvalitative tilgang i denne undersøgelse af et beskrivende og eksplorativt udgangspunkt (Olesen & Monrad, 2018, s. 85). Den interviewguide der udformes tager dermed udgangspunkt i min forforståelse, udvalgte tekstbare datakilder som ligeledes udfordrer forforståelsen og den teori specialet senere vil præsentere (jf. afsnit 4 – *Teori*).

Det er hensigten at specialet gennem dokumenter og udførelsen af interviews, får et datagrundlag som består både af egen indsamlet empiri og forskergenereret empiri. Dette skal skabe en større meningshorisont og medvirke til at øge gyldigheden af forskningsprocessen, da denne tilgang i højere grad vil være medvirkende til at skabe konsensus mellem datamaterialet, og det som undersøges (Ibid, s. 19).

3.4 Dokumenter

Da dokumenter er en af specialets dataindsamlingsmetoder, vurderes det nødvendigt for læserens forståelse, at tydeliggøre de udvalgte dokumenter der har bidraget med viden, som ikke var opnået via interviews. Dokumenterne er udvalgt da de hver for sig og tilsammen kan være med til at skabe en historisk forståelse af adoption uden samtykke, men som ligeledes beskriver og underbygger de forskellige syn og holdninger der i dag sættes i spil.

Her er der bl.a. lagt vægt på dokumenter, som belyser:

1. De sociale aktørers kendskab til og anvendelse af adoption.
2. Forskning der berører nutidens syn på forældre- og børneperspektiver.
3. Regeringens aftaletekst, der viser intentioner og ønsker for fremtiden på området.

To af undersøgelserne er udvalgt som inspirationsmateriale, da de tidligere har været inde og undersøge lignende problematikker som dette speciale. Det er ikke specifikt den samme vinkel der undersøges, men der kan drages paralleller. Andre af dokumenterne er produceret i andre kontekster i forbindelse med adoption uden samtykke, hvilket er med til at skabe en proces hvor der ikke udelukkende tages udgangspunkt i empiri der underbygger min egen forforståelse (Olesen & Monrad, 2018, s. 118-122).

3.4.1 udvælgelse af dokumenter

Udvælgelsen af relevante dokumenter startede som en overordnet søgestrategi, der er blevet justeret løbende som specialets udgangspunkt begyndte at tage form. Da det er den danske kontekst der ønskes undersøgt i specialet, er der primært søgt efter danske tekster.

Da der i Danmark forekommer et begrænset antal undersøgelser om adoption uden samtykke, kunne litteraturfeltet hurtigt snævres ind. Der er derfor ligeledes fundet artikler til at belyse emnet. Der er derfor i første omgang ikke søgt detaljeret men overordnet om emnet, for at finde så mange tilgangsvinkler og så meget materiale som muligt, som herefter er blevet sorteret ift. relevans.

Lovgivning på området er den skrevne tekst som er indgået i den mest specifikke søgning, da loven i sin form er meget specifik og sjældent til fortolkning – medmindre det handler om at skønne. Men selv ved skøn hersker der retningslinjer for, hvad der skal indgå af procedurer, for at et skøn kan foretages og accepteres (Schultz, 2004).

Herefter er specifikke organisationers hjemmesider gennemført, for at finde dokumenter og statistik på emnet for yderligere dokumentation og præcisering. De specifikke organisationer og ministerier består af:

1. Regeringens Social- og Ældreministerium, der bl.a. arbejder med at forbedre vilkår og love for udsatte børn og unge.
2. Ankestyrelsens hjemmeside, da Ankestyrelsen både træffer afgørelser i sager om adoption uden samtykke og udøver forskningsarbejde indenfor feltet.
3. Adoptionsnævnet, som udformer undersøgelsesarbejde, statistikker og vurderer hvilke adoptanter (eventuelle kommende forældre), der kan godkendes til adoption.

3.4.2 Præsentation af udvalgte dokumenter

Da lovgivning indgår i specialets baggrundsviden, præsenteres her de vigtigste dokumenter der har inspireret til udformningen af specialet, samt bidrager med kritiske vinkler og empiri ind i udførelsen af forståelsesrammen:

Dato	Titel	Afsender	Type	Sideantal
Juni 2011	Ankestyrelsens undersøgelse, <i>Adoption uden samtykke</i>	Ankestyrelsen, en styrelse under Social- og Ældreministeriet	Rapport – om anvendelse og kendskab til adoption	94
August 2018	Ankestyrelsens	Ankestyrelsen, en	Rapport – om	50

	undersøgelse, <i>Adoption uden samtykke</i>	styrelse under Social- og Ældreministeriet	anvendelse og kendskab til adoption	
Maj 2021	Social- og Ældreministeriet, Reformen <i>Børnene først – Barnets Lov</i>	Social- og Ældreministeriet, regeringen	Aftaleteksten Børnene Først – Barnets Lov	26
December 2021	Uden for nummer (Nr.43), <i>Tvangsadoption og forældresamvær – ændret syn på børn og forældre</i>	Dansk Socialrådgiverforening	Artikel i tidsskrift for forskning og praksis i socialt arbejde	12

Ankestyrelsens dokumenter beskriver kommunernes kendskab og anvendelse af adoption uden samtykke fra henholdsvis 10 og 4 år tilbage. Aftaleteksten anskueliggøre regeringens visioner ift. det syn på børn og forældres rettigheder adoptionsloven fremadrettet skal tillægge sig. Dette underbygges af eksisterende forskning om tvangsadoption og forældresamvær, og synet herpå i dagens samfund.

Disse dokumenter er specifikt præsenteret, fordi de er primære for undersøgelsesprocessen og den kreative tilgang der skal procederes gennem interview og dokumenter, for skabelsen af den senere analyse. Derudover er dokumenterne ligeledes inspirationsmateriale ift. ideskabelsen og udformningen af interviewguiden i et samspil med den forforståelse specialet indtil videre har skabt fra problemfeltet.

3.5 Kvalitativ interview

Da dokumenter og interview skal indgå i en samlet kreativ proces, præsenteres interviewets retning hermed. Det kvalitative forskningsinterview er interessant, da jeg som undersøger bringes tættere på nogle af de mennesker som samfundsvidenskabelig forskning omhandler. Det kvalitative interview giver dermed mulighed for at undersøge socialrådgivernes verdensopfattelser,

handlingsbegrundelser og den mening og betydning, de tillægger bestemte sociale forhold (Andersen, Hansen, & Klemmensen, 2012, s. 145).

Det der er interessant at undersøge, er at finde de sproglige udsagn fra informanternes personlige perspektiv, såsom erfaringer, holdninger og vurderinger, og ikke udelukkende lade specialet styre af data der bekræfter min egen forforståelse. Da det kvalitative interview vil bestå af en tværsnitsundersøgelse, opstår der mulighed for at foretage nuancerede beskrivelser af socialrådgivernes forståelser, og socialrådgiverne vil selv have mulighed for at angive forklaringer på, hvorfor deres syn og meninger, er som de er. I Interviewundersøgelsen får specialet dermed adgang til fortolknings- og meningsskabelsesprocesser, og kan forsøge at forstå deres betydninger af fænomenet (Olesen & Monrad, 2018, s. 91).

Der skal dog være opmærksomhed på, at den forudgående forforståelse er skabt hos mig som forsker. Det gør det muligt for mig at omsætte de data der kommer ud af interviewet, men kan på den anden side også påvirke udlægningen af meningen med teksten. Derfor gør specialet meget ud af at tydeliggøre denne forforståelse, og denne eksplicitering skal være med til at sikre, at der ikke kun udvælges tekster og data der matcher egne forventninger til forskningsproblemet (Andersen, Hansen, & Klemmensen, 2012, s. 119).

I kvalitative undersøgelser ønskes der typisk en kontakt med en mindre gruppe af informanter, hvor der kan foretages et mere dybdegående interview (Ibid, s.128). Når respondenterne kun består af en mindre gruppe, vil tilfældig udvælgelse af informanter ikke at være at foretrække, da der så kan opstå et dårligere grundlag for generaliserbarheden. Derfor vil dette speciale gå efter en målrettet udvælgelse, for at sikre en variation i gruppen af informanter og derved få skabt så meget viden som muligt (Ibid, s.128). Denne udvælgelse vil blandt andet bestå af at sørge for at skabe variation i de forskellige informanters udgangspunkter. Hermed menes at der vil være forskellige forudsætninger og herske forskellige perspektiver, alt efter hvilken kommune og organisation socialrådgiveren indgår i. Dette da kommunerne kan have organiseret sig forskelligt, alt efter deres valgte tilgang til adoption uden samtykke. Derudover er der variation i, hvor mange adoptioner uden samtykke de forskellige kommuner har fuldført, hvilket ligeledes tænkes at have en betydning for socialrådgivernes forståelser af emnet. Jeg skal derfor skabe kontakt til socialrådgivere der arbejder i forskellige kommuner, for at skabe varietet i tilgangsvinklen. Derudover vil jeg forsøge at inddrage socialrådgivere, som sidder med adoption uden samtykke og har erfaring indenfor feltet,

samt interviewe socialrådgivere der endnu ikke har arbejdet med adoption. Ligeledes for at skabe et nuanceret billede af forståelsen af adoption, men ligeledes fordi jeg hypotetisk antager, at socialrådgivernes holdninger vil være forskellige, alt efter om de har prøvet at sidde med disse sager eller ej. Et udvælgelseskriterie i denne sammenhæng vil derfor udelukkende gå på, hvorvidt informanten er socialrådgiver og ansat i en stilling, hvor informanten besidder myndighedskompetence til disse vurderinger og beslutninger.

Derudover er det interessant at interviewe informanter med forskellig erhvervs erfaring, da uddannelsestidspunkt og antallet af år som myndighedsrådgiver på området, tænkes at kunne have en betydning ift. hvordan informanten forholder sig til og forstår begreber såsom forældrekompetencer og familieliv.

3.5.1 Det semistrukturerede interview

Da det er den individuelle socialrådgivers motivation der skal belyses, og hvordan det samlede resultat af disse forståelser kan påvirke det sociale felts praksis, skal der tales med informanterne individuelt. Ved en-til-en samtale får den enkelte mulighed for at give udtryk for egen forståelse og syn på adoption uden samtykke. Ved et fokusgruppe interview anses der risiko for at interviewpersonerne vil lade sig påvirke af andres fortællinger og virkelighedsforståelser, hvilket ikke er intentionen med de interviews der skal udformes. Det er det enkelte individ der skal komme til orde med deres sproglige udlægning af sandheden (Andersen, Hansen, & Klemmensen, 2012, s. 149).

Interviewene vil primært bestå af det der kaldes eliteinterviews, men vil ligeledes bære præg af elementer fra det narrative interview. Eliteinterviewets målgruppe er mennesker med en særlig professionel position, hvor målet er at samle specifik information (Ibid, s.150). Målet med disse interviews er at tale med socialrådgivere, der sidder med en magtfuld myndighedsposition ind i deres arbejde, til at skønne og vurdere på udsatte familiers sager efter service- og adoptionsloven. Der skal derfor indsamles specifik viden om dette arbejde og dette felt, for at opnå en grundig forståelse af fænomenet og de ressourcer og problematikker der kan anses heri. Dog vil interviewene ligeledes drage inspiration fra det narrative interview, da formålet ligeledes er at få elitepersonernes egne beretninger og syn på fænomenet, dvs. at de skal have mulighed for at give udtryk for egne fortællinger og livserfaringer ind i arbejdet de sidder med (Ibid, s.150).

Elitepersoner består af professioner, som er vant til at blive udspurgt om deres meninger og tanker, og en interviewer med en vis ekspertise vedrørende interviewemnet kan derfor være en interessant

samtalepartner (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 201). Det er dermed vigtigt, at jeg som interviewer er velinformeret om emnet, behersker fagsproget og er fortrolig med informantens sociale situation. Ifølge Kvale vil en interviewer der demonstrere at være godt inde i emnet, møde respekt og være i stand til at opnå en vis grad af symmetri i interviewrelationen (Ibid, s. 201). Det er derfor vigtigt, at jeg som interviewer ikke ligger skjul på egen baggrund som socialrådgiver og egen erhververfaring ind i feltet, men udviser mit eget kendskab og viden om adoption, for at opnå denne symmetri i interviewet. Dog er det vigtigt med en balancegang hvor min egen viden ikke dominerer, når interviewene ligeledes bærer præg af den narrative fortælling. For at frembringe det narrative i interviewene, er det vigtigt at have blik for de historier, handlinger og strukturer informanterne har i centrum for deres egen særlige fortælling og fortolkning af fænomenet. Informantens fortælling skal dermed bestå af deres naturlige kognitive og sproglige former, hvorigennem de forsøger at organisere og udtrykke mening og viden (Ibid, s, 209). Det er derfor væsentligt, at jeg som interviewer lytter uden at afbryde, når en informant kommer med sin udlægning af forståelsen på den arbejdsplads de indgår i, og tillade dem gennem egen fortælling at henvise til bestemte episoder eller handlingsforløb, som er signifikante for den enkelte i arbejdet (Ibid, s. 211).

Til at belyse problemformulering bedst muligt med udgangspunkt i elite- og narrative interviews, udvælges det semistrukturerede interview til bedst muligt at bakke op om dette.

Her forberedes der en række temaer og spørgsmål, hvor der stadig er en åbenhed overfor interviewets forløb (Andersen, Hansen, & Klemmensen, 2012, s. 150). Det semistrukturerede interview anses som bedst i dette speciale, da et struktureret interview uden mulighed for uddybende forklaringer og ikke-planlagte spørgsmål, vil kunne resultere i en negligering og manglende forståelsesramme for informantens forforståelse og subjektive verden. Når et personligt syn og perspektiv skal sættes i spil, vurderes det bedst, at der er en vis åbenhed og nysgerrighed for at forstå, hvordan disse indfaldsvinkler opstår. Dog anses et ustruktureret interview hvor der ikke er planlagte spørgsmål for uforberedt, ift. at der er visse fænomener der ønskes belyst i en bestemt kontekst (Ibid, s.150).

For at sikre, at interviewet får belyst de nødvendige temaer og berører de opstillede problemstillinger formuleret i problemfeltet, er der udformet en interviewguide (jf. bilag 2). I interviewet er der dog åbenhed og mulighed for at stille spørgsmål i den rækkefølge, der forekommer bedst i den aktuelle situation. Hvis der opstår uforudsete nuancer i interviewet, kan

disse derfor gribes og føres videre, hvis det vurderes relevant for problemstillingen. Ligeledes skabes der plads til uddybende spørgsmål for både interviewer og informant, som kan være med til at sikre en valid forståelse af informantens svar (Ibid, s.150).

3.5.2 Operationalisering

Operationaliseringen er medskaber af en klart defineret interviewguide, som jævnført det semistrukturerede interview kan afviges efter behov. Operationaliseringen anses som en proces, hvor specialet går fra empiri og abstrakte begreber, til klart definerede spørgsmål (Olesen & Monrad, 2018). Dette for at komme den enkeltes forståelse af problematikkerne og ressourcerne ved adoption uden samtykke nærmere. Operationaliseringen vil tage udgangspunkt i den forståelse jeg som forsker har tilegnet mig igennem empiri, problemfeltets udformning og den valgte teori der senere præsenteres (jf. bilag 1 – *Operationalisering*).

Interviewguiden indledes med en briefing af formålet så informanterne opnår en forståelse for mit standpunkt, og hvorfor jeg har en interesse ind i lige netop dette sociale felt og fænomen. Dette skal ligeledes være med til at skabe symmetri i samtalen jf. eliteinterviewet (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 201). Specialet præsenteres med udgangspunkt i den problemformulering der er udarbejdet.

Sidst men ikke mindst skal jeg som interviewer sørge for, at der er samtykke til interviewets udformning, og hvilke oplysninger om respondentens egne forhold der vil indgå i specialet.

Dernæst er der fokus på indledende spørgsmål, der skal være med til at klargøre informantens relevans ind i det undersøgte. Spørgsmålene afklarer informantens uddannelsesbaggrund, erhververfaring og erfaring med adoptionssager i sit daglige arbejde. Derefter ledes spørgsmålene over til informantens kendskab til kommunens strategi for adoption uden samtykke – dette med inspiration fra tidligere empiri, omhandlende kommunernes kendskab og anvendelse af adoption (Ankestyrelsen, 2011). Dette skal være med til at belyse informantens grundlag for at arbejde med adoption uden samtykke. Ligeledes skal det belyse, hvordan det kommunale regi forsøger at motiverer ind i arbejdet, og hvordan dette påvirker informantens arbejdsgange.

Herefter vil spørgsmålene tage form af det narrative, ved at det er informantens egen subjektive verden der skal sættes i spil. Med inspiration fra både forskningsgenereret empiri og begreber fra den senere præsenterede teori, retter spørgsmålene sig herefter imod at belyse informantens egen forståelse, historie og handlinger der ligger til baggrund for informantens eget sandhedsregime. For at bringe disse fortællinger i spil, tager spørgsmålene fx form af: *Hvilke fordele og ulemper*

informanten kan se for barnet og familien ved en adoption uden samtykke, samt efterspørgsel på konkrete eksempler på sager hvor informanten mener at adoption uden samtykke bør komme på tale, for ikke mindst at undersøge, hvad der evt. kan motivere den enkelte til at gennemføre en sådan sag?

Dette skal lede videre over i det forældre- og børnesyn den enkelte påtager sig. For at få disse syn frem, spørges ind til inddragelse af familierne i sagerne, skøn versus dokumentation af forældrekompetencer, og hvordan forældrekompetencerne vurderes i informantens eget arbejde.

Slutteligt tales der om aftaleteksten *Børnene Først* for at frembringe informantens syn på, hvordan de planlagte ændringer og visioner kan gå ind og påvirke arbejdet med adoption uden samtykke, og hvorledes informanten forholder sig til dette. Herefter forekommer en debriefing, hvor informanten takkes for sin medvirken og der gives plads til eventuelle spørgsmål fra informantens side.

3.5.3 Præsentation af informanter

Qua afsnit 3.5 *Kvalitative interview*, har jeg i specialet haft specifikke metodiske overvejelser vedr. de informanter jeg ønskede at skabe kontakt til. Jeg vurderede at der udelukkende skulle tages kontakt til en nøje udvalgt og begrænset gruppe af informanter, for at skabe det bedste udgangspunkt for en varieret gruppe. Den varierede gruppe skulle bestå af socialrådgivere med myndighedsfunktion i en familieafdeling med forskellige udgangspunkter for erfaring med adoption på området. Jeg udvalgte fem kommuner at etablere kontakt til, hvoraf: To af kommunerne har en del erfaring med adoption, én kommune har begrænset erfaring hermed og to kommuner ingen erfaring har. Det var dog begrænset, hvor mange af kommunerne der vendte tilbage på mine adskillige forsøg på kontakt. To af kommuner endte med at responderer. De kommuner der var udvalgt i processen med størst erfaring indenfor adoption vendte desværre ikke tilbage på henvendelserne. Til trods for dette har jeg fortsat forsøgt at skabe en variation i interviewpersonernes kendskab og erfaring med adoption, og interviewet socialrådgivere med forskellige erfaringer indenfor feltet, til trods for at jeg ikke har fået interviewet en rådgiver der har udført mange adoptionssager.

I følgende oversigt præsenteres de fire informanter der er indgået aftaler med ift. interview. Da navne er anonymiseret vil præsentationen af interviewpersonerne bestå af: Opdigtede navne, deres uddannelsesbaggrund, hvilken stilling de er ansat i, samt deres rolle og erfaring i forbindelse med adoption uden samtykke på deres arbejdsplads.

Tabel 2: Oversigt over informanter

	Uddannelse	Ansættelsesforhold	Erfaring med adoption
Interview 1 - Helle	Uddannet socialrådgiver i 2016.	Ansæt i en kommunal familieafdeling, med målgruppen 0 til 13 år.	Ingen erfaring med adoption.
Interview 2 - Lene	Uddannet socialrådgiver i 2018.	Ansæt i en kommunal familieafdeling, med spædbørns- og adoptionssager.	Begrænset erfaring. Ansæt i funktion med adoption, men endnu ingen gennemførte adoptionssager.
Interview 3 - Heidi	Uddannet socialrådgiver i 2017.	Ansæt i en kommunal familieafdeling med målgruppen 0 til 13 år.	Ingen erfaring med adoption.
Interview 4 - Line	Uddannet socialrådgiver i 2015.	Ansæt i en kommunal familieafdeling som socialfaglig konsulent.	Erfaring med adoption. Har gennemført en frivillig adoption samt en adoption uden samtykke.

Jeg havde ligeledes et mål om at interviewe informanter med varieret erhvervs erfaring. Som det fremgår af oversigten gik dette heller ikke som planlagt, da informanterne er uddannet nogenlunde indenfor de samme år. Dog kommer den ene af informanterne, Heidi, ind på i interview 3 at erhvervs erfaring ligeledes har noget at sige ift. hvordan man vurderer og tilgår sager.

4 Teori

Problemformuleringen og de dertilhørende arbejdsspørgsmål har fokus på forskellige forforståelser, skøn og syn. Det vurderes derfor nødvendigt at specialets teoretiske pejlemærker er præget af

interaktion mellem organisatoriske strategier og dem der udfører arbejdet, motivationsfaktorer og egen drivkraft ind i udførelsen af arbejdet, samt fokus på hvad der for det enkelte menneske kan danne baggrund for skøn og visse familiesyn. Dette skal i en kreativ proces med empirien være medskaber af en forståelse for socialrådgiverens motivation, og hvad fænomenet adoption uden samtykke er under påvirkning af i praksis.

Tre forskellige teoretiske udgangspunkter præsenteres og tages op til diskussion. Teorierne har tilsammen både væsentlige teoretiske forskelle, men ligeledes fællesstræk som er behjælpelige i den videre bearbejdning af data og empiri. Afsnittet vil slutteligt sætte fokus på hvordan teorien indvirker på interviewguiden via en operationalisering af de centrale begreber, samt den videre analyse.

Først belyses *principal-agent teori* af Jan Erik Lane. Her er fokus på samspillet og interaktionen mellem kommunen og dens ansatte socialrådgivere. Teorien skal særligt være med til at belyse motivationsaspektet i problemformuleringen, og de rammer regeringen pålægger kommunerne med deres aftaletekst *Børnene først* jf. arbejdsspørgsmål 1. Socialrådgiverne beskrives i teorien med en væsentlig magtposition drevet af motivation og engagement på den arbejdsplads de indgår i. Ifølge teorien hersker en gensidig afhængighed mellem ledelse og socialrådgivere, hvor socialrådgiverne motiveres og belønnes gennem løn og anerkendelse. Dog er der opmærksomhed på en vis interessekonflikt, da begge parter vil være interesseret i at opnå egne mål. Dette aspekt er væsentligt for at tydeliggøre specialets problemformulering, da samspillet mellem individ og de organisatoriske mål skal afklares, for at kunne finde frem til den vekselvirkning der opstår i samarbejdet, og hvordan individets egne mål og motivation ind i arbejdet influerer på de forventninger, der er opstillet for den enkelte rådgiver.

For det andet introduceres Søren Juuls *dømmekraftsbegreb*. Teorien skal særligt være med til at afklare problemformuleringen samt hvad der kan præge socialrådgiveres forforståelser, skøn og vurderinger jf. arbejdsspørgsmål 2. Dømmekraften har udgangspunkt i magtudøvelse fra udførerledet, og på hvad der reelt indvirker på socialrådgiveres skøn og vurderinger. Her argumenteres for, at det i dagens samfund er økonomiske rationaler der præger tankevirksomhederne i de sociale institutioner, men at det i sidste ende er socialrådgiverne som skønner og træffer afgørelser om lovgivning, og vurderer hvordan denne lovgivning eventuelt kan gradbøjes. Dømmekraftsbegrebet kan dermed være behjælpelig med at anskue socialrådgivernes egne bevæggrunde ind i arbejdet,

ikke kun i form af organisatoriske opsatte mål, men ligeledes egen personlig tilgang til arbejdet og det miljø og bagland der ligeledes præger den enkelte udover arbejdspladsen.

For det tredje er der fokus på Kari Killens *forældrefunktioner*. Teorien skal skabe en tilegnelse af forståelsen for begrebet forældreevner, til understøttelse af besvarelsen af arbejdsspørgsmål 2. Killen argumenterer for, hvordan socialrådgivere på det udsatte børn og familieområde skal anskue om forældrene er hensigtsmæssige i deres følelsesmæssige omsorg overfor egne børn. Killen forsøger at anvise en retningstagende for, hvordan socialrådgivere skal skønne og vurdere i arbejdet med forældrenes evner. Denne tilgang kan være med til at klarificerer udgangspunktet for nogle af de eventuelle skøn der foretages på området.

4.1 Principal-agent teori

Principal-agent teori udmønter sig i forholdet mellem *Principalen* og *Agenten*. Da teoriens navn er engelsk, kan *principalen* oversættes til en specifik organisation og dennes ledelse som sætter politiske mål og strategier for arbejdspladsen, og *agenten* kan oversættes til de aktører der udfører arbejdet i praksis. Principal-agent teori tager udgangspunkt i interaktion og kontrakter, og ser på det indbyrdes forhold og den vekselvirkning der opstår mellem den offentlige forvaltning og dem der arbejder herunder (Lane, 2005, s.9).

Principal-agent teori har et samfundsvidenskabeligt og økonomisk udgangspunkt. Ifølge principal-agent teori motiveres agenterne (her socialrådgiverne) primært gennem løn og anerkendelse. Principal-agent teori kan dog også bruges til at beskrive, hvordan socialrådgivernes engagement påvirker de opgaver de bliver pålagt, hvilket afhænger af flere faktorer end udelukkende økonomi (Ibid, s.9).

Overodnet påtager den offentlige organisation sig en opgave fra regeringen, for at opnå et bestemt mål, eller en række af mål. Esempelvis når regeringen opfordrer til at flere børn skal have en ny familie fra start via spædbarnsadoptioner, og at adoption skal bruges oftere når et barn er anbragt (Social- og Ældreministeriet, 2021, s. 9). Målene skal opnås gennem socialrådgiverens produktivitet, hvoraf socialrådgiveren modtager løn fra organisationen, for det arbejde der skal udføres. Der vil dermed altid være en kontrakt mellem organisation og agent, som betinges af den løn der modtages og det resultat der forventes fra agenten for modtagelse af lønnen (Lane, 2005, s. 39).

Principal-agent teori forsøger at fremhæve den gensidige afhængighed der er mellem ledelse og udfører. De er begge afhængige af hinanden, men der vil samtidig herske en interessekonflikt. Ledelsen vil opnå de strategiske mål organisationen opstiller, med udgangspunkt i den politiske retning sat af regeringen, hvoraf socialrådgiveren modsatrettet kan have fokus på at maksimere eget udbytte for det arbejde der forventes og pålægges (Ibid, s. 39).

Her kan ligeledes drages paralleller til Lipskys teori om krydspres. Lipsky belyser og argumenterer for krydspresets eksistens i arbejdet for de sociale aktører. Socialrådgivere er pålagt at leve op til lovgivningen på området, samtidig med at de skal arbejde i bureaukратиets forventninger og retningslinjer, og de skal imødekomme de familier, der har forventninger til at modtage hjælp (Lipsky, 1980, s. 71-74). Lipsky argumenterer dermed for at interaktionen mellem socialrådgiver og borger skal være medvirkende til at motivere socialrådgiverne i arbejdet. De skal føle at de reelt hjælper andre, samtidig med at de skal føle en vis motivation fra borgeren. Lipsky opstiller fire punkter, hvor han mener at det ægte krydspres opleves; herunder at en rådgiver oftest sidder med for store sagsstammer, at rådgiveren skal være borgerens advokat som oftest strider imod de organisatoriske perspektiver, at rådgivere er pålagt at kontrollere og dømme agenter, og sidst men ikke mindst at rådgivere oplever et ydre pres fra eksempelvis kollegaer (Ibid, s. 71-74). Lipsky er derfor ligeledes vigtigt at have i mente ift. viden om, hvad der kan gå ind og påvirke den enkelte socialrådgiver i arbejdet med familierne, da det er vigtigt at have i fokus, at det ikke kun er interaktionen mellem kommune og rådgiver, der kan skabe motivation og pres ind i arbejdet. Denne teoretiske tilgang har i modsætning til principal-agent teorien fokus på flere forskellige former for samspil og faktorer der påvirker den enkelte rådgiver i sit sagsarbejde, hvor principal-agent teori udelukkende har fokus på samspillet mellem organisation og udføreren af arbejdet og hvordan dette samspil er præget af magt, motivation og engagement. Principal-agent teorien forekommer derfor mest relevant i dette speciale, grundet afgrænsningen til forholdet mellem de organisatoriske mål og de socialrådgivere der er pålagt at udføre disse. Problemformuleringen lægger ligeledes op til at belyse, hvordan regeringens visioner for praksis påvirkes af netop socialrådgivernes motivation ind i arbejdet med de opsatte mål. Lipskys teori har ligeledes elementer af dette, men er også meget styret af forholdet mellem rådgiver og borger, samt det pres der kan opstå i denne relation, hvilket ikke vurderet relevant for en direkte besvarelse af problemformuleringen. Dog nævnes Lipskys teori alligevel, da Lipskys syn på krydspreset har enkelte elementer der læner sig op ad principal-agent teorien, og det er vigtigt at have i mente, at der ligeledes er andre faktorer der går ind og præger socialrådgivere i deres arbejde.

Principal-agent teori vurderes dog særdeles relevant som et af de teoretiske udgangspunkter i dette speciale, til trods for vigtigheden af at kunne se, at andre faktorer kan være i spil. Principal-agent teori belyser nemlig selve den interaktion og det samspil der foregår eksempelvis mellem en organisations ledelse, og de aktører der sidder og udfører serviceopgaverne. Principal-agent forholdet kan dermed både belyse problematikker fra et top-down- men ligeledes et bottom-up perspektiv. De sociale aktører i denne teori anses dermed væsentlige for, hvordan en arbejdsplads opgaveløsning håndteres. Det er dem som har overhånden ift. det engagement og motivation der ligger i arbejdet. Dermed er en arbejdsplads afhængig af, at medarbejderne er drevet af motivation for at løse de opgaver, som de bliver pålagt. Teorien anerkender dermed at socialrådgiverne ligeledes har en magtposition i interaktionen med den organisatoriske ledelse (Lane, 2005, s. 9). Dermed skal rådgivere have en vis motivation ind i at arbejde med adoption uden samtykke for at det bliver en realitet. Da målene om adoption og et større fokus på arbejdet hermed har været på den politiske dagorden siden 2009, har det ifølge Ankestyrelsens rapporter fra henholdsvis 2011 og 2018, ikke været muligt for kommunerne at implementere adoption som en naturlig del af arbejdsprocessen (Ankestyrelsen, 2011)(Ankestyrelsen, 2018). Siden er det lykket bedre – som kan påvises af statistikken fra Adoptionsnævnet, men det er fortsat ikke nok i alle kommuner, hvilket gør det interessant at se på hvad det er der lykkes versus ikke lykkes i dette motivationsarbejde (Adoptionsnævnet, 2021, s. 7). Grundlæggende kan der opstå et problem for kommunen, hvis socialrådgiveren ikke kan motiveres til at arbejde for kommunens opsatte mål og strategier på effektiv vis. Interessekonflikten mellem fordeling og tildeling af eksempelvis løn og anerkendelse, kan få socialrådgiveren til at vige tilbage og ikke producerer det ønskede resultat og mål fra kommunens ledelse, og dermed opstår der ineffektivitet (Lane, 2005, s. 47). Dermed vil nogle børn der evt. kunne have været en potentiel adoptionssag overses.

Ved uddeling af magt og kompetencer fra ledelse til socialrådgivere (ved bestemte arbejdsopgaver), instruerer ledelsen socialrådgiveren i, hvordan han/hun skal agere i de forskellige kontekster, såvel som ledelsen udvælger de socialrådgivere som tænkes er mest lydige og loyale overfor ledelsens ønsker og mål. Her indgås en samarbejdsaftale, hvor socialrådgiveren går med til at fuldføre de opgaver der pålægges efter ledelsens ønsker (i en vis udstrækning), og løfter til hinanden gives ift. det fremadrettede arbejde (Ibid, s. 56). Principal-agent tilgangen fokuserer her på en eller flere årsager til, at der alligevel ikke leves op til de aftaler der indgås, hovedsageligt med fokus på den tvetydighed der kan opleves fra socialrådgivernes side, ift. den energi der ligger i arbejdet

efterfølgende. Som eksempel tager tvetydigheden form af modsatrettede valg. Herunder at det kun er socialrådgiveren der reelt ved, om han/hun har tænkt sig at yde en stor indsats eller ej, og om han/hun er effektiv eller ej. Fokus er her på en rådgiveres moralske udgangspunkt, hvor socialrådgiveren kan forsøge at skjule eget engagement i de mål organisationen har udformet (Ibid, s. 56).

Teorien omhandler dermed forskellige former for relationer, hvor en part uddelegerer udførelsen af en given opgave til en anden. Fx vil en kommune med et mål om flere adoptioner uden samtykke, ønske at deres socialrådgivere udfører opgaverne hermed tilfredsstillende, og har større fokus herpå – dog kan der opstå et problem for kommunen. Problemet opstår i at opstille en for socialrådgiveren relevant belønning, som giver den enkelte socialrådgiver tilstrækkeligt incitament til at udføre opgaven i overensstemmelse med ledelsens ønsker. Problemet er, at selvom ledelsen opstiller og indgår en kontrakt med socialrådgiverne med en forventning om at de dermed lever op til opgaven, er det ikke givet, at det er det der sker i praksis. En socialrådgiver kan godt indgå kontrakten, men have en interesse i at opnå det modsatte. Både ledelse og den enkelte rådgiver vil nemlig helst maksimere egen nytte og udbytte, og er optaget af at vælge de situationer der er mest gavnlige for dem selv og egen vinding. Ledelsen og socialrådgiveren har dermed ikke et ligeligt indbyrdes forhold, da de ikke har samme adgang til viden og information. Ledelsen vil aldrig være 100% klar over socialrådgiverens handlinger og ageren indenfor en bestemt sag, da det er rådgiveren der udfører arbejdet i praksis. Ledelsen vil se det resultat socialrådgiveren fremfører, og ikke rådgiverens handlinger og engagement på vejen derhen, hvilket vil påvirke opgaveløsningen.

Teorien kan således belyse, hvordan socialrådgivere bliver tildelt specifikke opgaver, der både har et politisk og organisatorisk mål, men at det er tvetydigt og ud fra eget engagement om socialrådgiveren vil leve op til de forventninger og mål der er opstillet, da socialrådgivere har egne mål for nyttemaksimering og skal føle sig motiveret for at løse opgaven. Teorien kan være med til at skabe fokus på, hvordan kommuner forsøger at skabe motivation og engagement for socialrådgiverne ind i opgaveløsningen med adoption uden samtykke, og være behjælpelig med en forståelse for, hvordan det indbyrdes forhold mellem kommunens opsatte mål og ansatte socialrådgivere, påvirker hinanden ud fra de forventninger der eksisterer til arbejdet.

4.2 Dømmekraft

Dømmekraften er med til at belyse, hvad der er med til at indvirke på socialrådgivere når de skønner og vurderer. Dette sker ifølge Søren Juul aldrig frit og utvungent. Socialrådgivernes tanker vil præges af de sociale- og samfundsmæssige kontekster, men er ikke endeligt afgjort heraf (Høilund & Juul, 2015, s. 57). Ifølge Søren Juul udspringer følgende tre underkategorier fra dømmekraftbegrebet: *Personlig, institutionel og social dømmekraft*.

1. Personlig dømmekraft er et udtryk for anskuelser, vurderinger og stillingtagen. Personlig dømmekraft er præget af og er afhængig af arv og miljø, herunder eksempelvis livserfaringer og uddannelse.
2. Den institutionelle dømmekraft påvirker den personlige dømmekraft, da den enkelte tager hensyn til de regler og praktikker der gælder på arbejdspladsen. Dermed overtager socialrådgivere vaner og traditioner fra arbejdspladsen, og lader det indgå i personligheden.
3. Den sociale dømmekraft optræder, når socialrådgiveren mødes med borgeren. Her mødes borgerens livshistorie, drømme og visioner med socialrådgiverens livserfaring, socialfaglige indsigt og retlige forhold (Høilund & Juul, 2015, s. 61-62).

Af de tre underkategorier, vil der i dette speciale være en særlig opmærksomhed på den personlige og institutionelle dømmekraft, da den sociale dømmekraft belyser, hvad der sker i mødet med borgeren, hvilket ikke er relevant for at belyse dettes speciales problemstilling.

Det er væsentligt at pointerer, at i dette teoretiske udgangspunkt er magt ikke anset som en tvang eller myndighedsudøvelse, men som en snigende og ofte utilsigtet kontrol. Magten eller kontrollen forstås som noget der sætter sig igennem i bevidstheden, idet de strukturelle magtformer sætter spor i socialrådgivernes tankeverden, og får dem til at opfatte sig selv og verden på en bestemt måde (Ibid, s. 59). Det er dermed det vi som mennesker har med os i bagagen, og det vi hver især præges af i livet, der er med til at forme os.

Det er socialrådgivere, der administrerer sociallovgivningen, hvilket anses som en legal magtudøvelse i det sociale arbejde. Der forefindes dog også den illegale magtudøvelse ifølge Søren Juul, hvor socialrådgivere tilsidesætter retlige bestemmelser eller handler i modstrid med lovgivningens intentioner. Dette sker, da der i det sociale arbejde oftest skønnes, og socialrådgivere træffer afgørelser hvor love kan bøjes eller tilsidesættes i konkrete sager (Ibid, s.60). Dette er yderst

interessant for specialets problemstilling, da forskellige socialrådgivere i sådanne tilfælde, tænkes at kunne skønne med forskellige udfald i de samme eller lignende sager. Da adoption uden samtykke af mange anses som et væsentligt indgreb i en families liv, er det derfor interessant at bruge denne indgangsvinkel for at belyse om det kan være tilfældet fra rådgiver til rådgiver, da dette unægtelig vil påvirke den enkelte arbejdsplads strategiske mål.

Den vigtigste magt ifølge Søren Juul, er den magt som sætter sig igennem bag ryggen på socialrådgiverne, uden at de er bevidste herom. Dvs. magtformer som er usynlige og ubevidste for den enkelte (Ibid, s.60). Tænkemåderne præges ofte ubevidst af økonomiske rationaler fra institutionen, formet af en bevidsthedskontrol i form af politisk signalgivning, der præger socialarbejdernes tankeverden (Ibid, s.61). Dette sker bl.a. gennem udspillet *Børnene først*, hvor regeringen ligger op til flere adoptioner uden samtykke, da regeringen mener at dette vil skabe den bedste grobund og opvækst for børn (Social- og Ældreministeriet, 2021, s. 9). Her dominerer et tydeligt politisk budskab ift. hvordan det ønskes at arbejdet fra det kommunale regi og socialarbejderne udformes. Pointen er dermed, at når socialrådgivere handler i konkrete sager, er deres handlinger formet af deres eksisterende sandhedsregime der udstikker rammerne for, hvordan det er muligt at tænke eller handle (Ibid, s.61).

Dog er en vigtig pointe i Søren Juuls optik, at socialrådgiverne kan forholde sig kritisk til de i forvejen etablerede sandheder, da de ligeledes er præget af egne sociale og historiske kontekster. Dømmekraftbegrebet er dermed et hermeneutisk begreb, der betoner, at socialrådgivere handler i historisk konkrete sammenhænge, og på den anden side indrømmer muligheden for at forholde sig reflektivt til de institutionaliserede praktikker og tænkemåder (Ibid, s.61).

4.3 Forældrefunktioner

Slutteligt præsenteres Kari Killens forældrefunktioner, som et pejlemærke for den retning Socialstyrelsen ønsker at rådgivere anskuer forældrekompetencer på (Socialstyrelsen, 2019, s. 76). Dette anses væsentligt for at belyse den teoretiske baggrundsviden rådgivere besidder når de skønner og vurderer. Teorien skal være med til at anskueliggøre, i hvilke sammenhænge der drages skøn på området når det kommer til disse kompetencer. Det er vigtigt med et fokus på, hvad forældrekompetencer består af og indebærer, da regeringens aftaletekst markerer et skifte i synet på børn og forældres rettigheder (Jacobsen & Svendsen, 2021, s. 30). I en længere årrække har den samfundsmæssige interesse bestået af forebyggende foranstaltninger, hvor forældre har skulle

modtage så megen mulig støtte til forbedring af egne evner og dermed styrkelse af deres barns trivsel. Argumentationen herfor har bl.a. lydt at det var bedre menneskeligt, fagligt og økonomisk at sætte ind før problemer vokser. I dagens udlægning fra regeringen er der større fokus på børnenes rettigheder, og mindre vægt på de biologiske familiebånd. Her anskues ligeledes et opgør med de tidligere familiesyn, hvor børn er gået fra at være forældrenes ejendom og ansvar, til en højere grad af selvstændiggørelse og individualisering af børnene (Bryderup, 2015). Disse samfundstendenser er med til at underbygge retningen for, at de mest indgribende indsatser såsom adoption, skal ikke længere anskues som sidste udvej, men den forebyggelse der kan være nødvendig for at særligt udsatte børn kan opnå et stabilt barne- og voksenliv (Jacobsen & Svendsen, 2021, s. 30-31). Det er derfor vigtigt med et blik for, hvad forældrekompetencer skal bestå af, for at opnå en forståelse for hvordan denne stabilitet skal opnås.

Kari Killen har beskrevet 7 former for forældrefunktioner, som er vigtige for børn at deres omsorgsgiverne besidder, uanset hvilken kulturel baggrund familien er fra. Ifølge Killen er det de kognitive og følelsesmæssige forældrefunktioner, der er de væsentlige mellem forældre og børn (Killen, 2017, s. 216). Hvilket ligeledes er i tråd med det nutidige samfundssyn. Ifølge forskning er der en stigende forventning til forældreskabet og visse former for opdragelse, som intensiveres gennem offentlig og politisk debat. En af hovedforklaringerne er den øgede viden om betydningen af forskellige forhold i den tidlige opvækst fx hjerneudvikling, uddannelse og social mobilitet, som forældre tillægges altafgørende betydning for (Ottosen & Dahl, 2018, s. 13). Dette lever ligeledes op til det nutidige syn på familielivet, hvor det i højere grad er de følelsesmæssige aspekter end de praktiske forhold, der anses som betydningsfulde. Denne afspejling af nutiden anses interessant, da det åbner op for en forståelse for, hvad der anses væsentligt fra forældrenes side til at skabe de bedste forudsætninger for barnet. Barnets bedste er ikke nødvendigvis en fast størrelse med en præcis facitliste, da facitlisten både udvikler sig historisk, men ligeledes anskues efter hvad den enkelte socialrådgiver vægter som nødvendige kompetencer og færdigheder ind i et familieliv.

Killens punkter vil i afsnittet løbende suppleres med teori der underbygger den viden der hersker. Forældrefunktioner benyttes i dette speciale til at opnå en teoretisk forståelse og fortolkning af socialrådgivernes eventuelle indgangsvinkel til sagerne – dermed hvad socialrådgiverne er præget af fra egen uddannelse og institutionelle kontekst, der er med til at influerer på deres skøn og holdninger til egne sager.

Alle 7 forældrefunktioner er væsentlige. Dog fremhæves kun 4 af forældrefunktionerne, da det er disse der er anvendt i den senere analyse:

Evnen til at have realistiske forventninger om de behov hos voksne, barnet kan dække

Det er forældrene, der skal dække børnenes behov for følelsesmæssig omsorg, og ikke omvendt. Urealistiske forventninger kan bestå af, at forældrene søger forståelse, trøst og en hjælp hos barnet de ikke får andetsteds fra i deres aktuelle situation. Forældrenes indre arbejdsmodeller er overbeviste om, at dette er den rette måde at indgå i en omsorgsrelation på. Her vil børn tilpasse sig en omsorgsgiverrolle for forældrene som de ikke er følelsesmæssige modne til, i stedet for omvendt (Ibid, s. 222). Dette kan ligeledes underbygges af forskning om forskellige tilknytningsmønstre mellem børn og deres forældre. Mary Ainsworth arbejder med fire forskellige modeller for tilknytningsmønstre, hvor især den ambivalente tilknytning er den der kan anskues, når det er børn der skal dække deres forældres behov for omsorg (Kvillo, s.142-43). Disse børn har fået en vis respons og omsorg fra forældrene, men den er uforudsigelig. Denne form for tidlig tilknytning kan resulterer i en klæbende adfærd i forsøget på at opnå følelsesmæssig nærvær, og har derfor større tilbøjelighed til at danne usunde relationer til andre mennesker. De søger kontakt, men forbereder sig ligeledes på en afvisning i egne behov (Ibid, s.142-43). Ainsworth teori kan dermed underbygge Killens udgangspunkt, ift. de konsekvenser der kan opstå, når et barn ikke opvokser i et en tryk tilknytning til egne forældre.

Evnen til at stille realistiske forventninger til barnets mestring

Forventninger kan være for høje eller for lave, og dermed føre til oplevelse af utilstrækkelighed eller manglende stimulering. Når det lykkes barnet at leve op til forventningerne, bliver forældrene bekræftet i deres forælderrolle. Urealistiske krav kan dreje sig om rigide krav til opførsel, renlighed og orden som ligger udover, hvad der kan forventes af barnets alder. De urealistiske og rigide krav som ikke er tilpassede barnets udviklingsniveau, kan have den konsekvens at forældre kan føle sig frustrerede og afreagerer fysisk på barnet (Killen, 2017, s. 223-24). Dette kan underbygges af Diana Baumrinds socialpsykologiske model for forældretyper. Baumrind argumenterer for tre forældretyper: Den eftergivende, den autoritære og den autoritative (Ottosen & Dahl, 2018, s. 16). Den eftergivende forældretype plejer et venskab med barnet, hvor der ikke stilles krav og forventninger, men følger barnets impulser og handlinger. Den autoritære har som modsætning

fuldt fokus på kontrol, regler og lydighed (Ibid, s.16). Disse to forældretyper er dermed i hver sin grøft, og læner sig op ad Killens argument for at forventninger både kan være for høje og lave. Ifølge Baumrind er det mellemvejen, den autoritative forældre, der er idealet. Her hersker et tæt følelsesmæssigt bånd til børnene samtidig med at forælderen påtager sig sin rolle som autoritet. Forælderen skal kunne argumentere for rationelle regler og rutiner og guide barnet heri. Forældere tager dermed udgangspunkt i sit eget voksenperspektiv, men anerkender også barnets individualitet og egne interesser. På denne måde tager den autoritative forælder udgangspunkt i barnets perspektiv, samtidig med at de tydlige kan klargøre regler og samtidig give følelsesmæssigt udtryk for kærligheden til deres barn. Det er gennem kærlighed og respekt barnet opfordres til at give udtryk for egne ønsker og deres egen individualitet kommer til udtryk og kan dyrkes (Ibid, s. 16).

Evnen til at engagere sig positivt i samspelet med barnet

Forældre skal være i stand til at engagere sig positivt i barnets udvikling og læring, gennem leg, sorg og glæde. Et positivt følelsesmæssigt engagement er i overensstemmelse med barnets behov for omsorg, gennem responderende, strukturerede og grænsesættende initiativer. Barnet skal føle sig accepteret som det er, og den voksne har evnen til at glæde sig herover (Killen, 2017, s. 225). Dette støttes ligeledes op af omfattende forskning i børns tilknytning til deres omsorgspersoner, som understreger at stabile og tætte vedvarende relationer er helt afgørende for et barns udvikling. Det er ligeledes her der forekommer en nutidig nedtoning af vægtningen på mor og barn relationen som særligt bestemmende for barnets tilknytningsmønster, da denne tilknytning ikke behøver et biologisk men et positivt og stabilt udgangspunkt (Jacobsen & Svendsen, 2021, s. 31).

Evnen til at tåle egen smerte og frustration uden at afreagere på barnet

Evnen til at tolerere konflikter og frustrationer anses som afgørende i forældrerollen. Hvis forældre ikke selv har lært at regulere deres følelser eller er alvorligt traumatiserede, kan de have svært ved at hjælpe barnet til at regulere egne følelser. Hos mange af sådanne forældre er det ifølge Killen muligt at observere en adfærd som provokerer barnet, hvoraf de reagerer voldsomt. Andre kan være overbevidste om at fysisk afstraffelse er rigtigt og vil forsøge at retfærdiggøre brug af vold mod barnet (Ibid, s. 230). Mary Ainsworth argumenterer ligeledes for, at denne form for forældrerolle kan resultere i en desorganiseret adfærd hos barnet, hvor frygt og et stærkt behov for at beskytte sig selv er kendetegnet (Kvællø, s. 145). Børn der vokser op med denne opdragelsesform, søger ikke

trøst og støtte hos sine omsorgspersoner, men fryser og fastlåses i ubehagelige situationer. Når disse børn bliver stressede, forsøger de bedst muligt at undgå deres forældre grundet frygt. Børnene kan selv ende med en voldsom adfærd overfor andre i sociale relationer, da det vil give dem en følelse af den kontrol de mangler derhjemme (Ibid, s.145).

Forældrefunktionerne er kort opridset, til hjælp af en forståelse for, hvad de enkelte punkter indebærer, når socialrådgivere skønner og vurderer på forældrenes evner.

4.4 Sammenfatning

Slutteligt vil de tre teorier og dertilhørende begreber tilsammen tilskynde en rød tråd fra det mere overordnede niveau med fokus på socialrådgivernes egentlige interaktion og motivation ind i udfoldelsen af deres arbejde, ned til det niveau, hvor ansvaret for skøn og vurderinger på forældreevner i sager om adoption uden samtykke eksisterer, og hvordan dette påvirker tilbage på udgangspunktet. Teorien er hermed medskaber sammen med den udvalgte empiri til en retningsgiven på, hvordan socialrådgiverne både bevidst og underbevidst er inde og kæmpe om definitionsmagten via forskellige holdninger og forståelser af fænomenet.

De teoretiske begreber der findes centrale og relevante for det videre arbejde er derfor følgende: *Interaktion, samspil, motivation, engagement, magtudøvelse, sandhedsregimer og de syv primære forældrefunktioner*. Disse begreber operationaliseres og omsættes til empirisk materiale til brug for bl.a. interviewguiden. Her kan som eksempel angives interaktion og samspils begreberne fra principal- agent teorien, hvor et spørgsmål empirisk kan tage form af: *Mener du som socialrådgiver at du er ordentligt klædt på til at indstille sager til adoption uden samtykke?* Eller ud fra dømmekraftens sandhedsregimer, hvor et empirisk spørgsmål kan udformes således: *Hvilke fordele kan du se for barnet ved en adoption uden samtykke?* Selve operationaliseringen vil fremgå nærmere af bilag 1, hvor selve operationaliseringen ud fra det teoretiske udgangspunkt visualiseres med empiriske eksempler til interviewguiden.

5 Analyse

I dette kapitel præsenteres specialets analysestrategi og analysedelene der tilsammen skal bringe specialet hen imod en endelig konklusion til besvarelse af problemformuleringen.

5.1 Analysestrategi

I dette afsnit er fokus på at argumentere for, hvilke tilgange og teknikker der bedst muligt er med til at bearbejde det valgte datamateriale og belyse den valgte problemstilling. Således vil problemformuleringen, begreber og empiri nu samles og skabe mening for at specialet nærmer sig en øget forståelse for besvarelse af problemformuleringen: **Hvilke faktorer kan motivere socialrådgiverne i udførelsen af arbejdet med adoption uden samtykke, og hvordan spiller disse forståelser sammen med regeringens visioner for adoptionsindsatsen?**

Interviewundersøgelser opstilles ofte som en fænomenologisk forudsætning for forståelsen af en aktørs livsverden, hvorfor interviewene anses som essentielle for at besvare den valgte problemformulering. Dog kan en dokumentanalyse ifølge Dahler-Larsen bidrage og formidle adgang til et historisk og socialt rum, hvor synet på børn og deres forældre kan belyses ud fra en institutionel kraft, der kan være svær at få øje på igennem den enkeltes livsverden (Dahler-Larsen, 2005, s. 235). Strategien er derfor at udforme en todelt analyse med udgangspunkt i to forskellige funderede udgangspunkter. Socialrådgivernes motivation i relationen til adoption uden samtykke er dermed den empiriske analyse, hvor dokumentanalysen skal være med til at belyse de organisatoriske visioner som danner baggrund herfor.

Da tidligere genereret forskning og empiriske dokumenter er en del af datagrundlaget, udvælges aftaleteksten fra regeringen *Børnene først – barnets lov* til at indgå i en dokumentanalyse. Et dokument kan sige meget om hvordan en institution fungerer. Et dokument kan dermed anses som pejlemærke for en institutions interne former, men ligeledes som en fælles tidsopfattelse af det omgivne samfund (Ibid, s.235). Netop aftaleteksten fra regeringen er dermed udvalgt for at tydeliggøre de samfundstendenser der nutidigt hersker og præger det sociale arbejdes forståelse af familieliv - og dermed synet på adoption uden samtykke.

Analysedel 1 vil derfor bestå af en dokumentanalyse med udgangspunkt i Dahler-Larsens tilgang, der forsøger at skabe en forståelsesramme for det børne- og forældresyn der præger de fortsatte lempelser og implementeringen af adoption uden samtykke jf. problemstillings første arbejdsspørgsmål. I dokumentanalysen vil de elementer i aftaleteksten hvor børne- og forældresynet kan lokaliseres, og hvor de påtænkte ændringer for arbejdet med adoption uden samtykke beskrives, være i centrum. Således forsøger analysen at belyse det manifeste og latente indhold i dokumentet gennem identifikation af forfatterfunktionen, genre og den institutionelle kontekst. Der foretages en åben kodning af de mest tydelige budskaber i aftaleteksten, som skal være med til at opbygge en

forståelse for samfundets nuværende familiesyn og videre påtænkte arbejde med adoption (Andersen, Hansen, & Klemmensen, 2012, s. 177).

Analysedel 2 tager afsæt i interviewpersonernes forståelser, hvor fænomenet afklares ud fra socialrådgivernes perspektiver jf. problemstillingens andet arbejdsspørgsmål. Ud fra interviewets transskriptioner udformes en åben kodning, hvor dataene med rådgivernes forståelser får lov til at stå i centrum (Ibid, s.177). Den abduktive og hermeneutiske tilgang som specialet formes efter, gør det muligt at forholde sig åben til informanternes udsagn, samtidig med at egne og empiriske forforståelser sættes i spil. Der kodes hermed i et samsurium med dokumentanalysen og de empiriske dokumenter der er udvalgt (jf. afsnit 3.4.2 – *Præsentation af udvalgte dokumenter*) i en kreativ proces med det teoretiske begrebsapparat. Der vil dermed jf. den abduktive tilgang være en vekselvirkning mellem empiri og teori (Olesen & Monrad, 2018, s. 19).

Da der analyseres ud fra en hermeneutisk tilgang er der ikke nogen bestemt måde at analysere eller kode på, da denne legitimerer et flertal af fortolkninger (Fuglsang, Olsen, & Rasborg, 2014, s. 300). I spænd med hermeneutikken forholder specialet sig metodologisk til den abduktive proces, idet at jeg vil undersøge delene for at forså helheden og vice versa. Da abduktion er en kreativ proces, hvor det netop er den empiriske iagttagelse der skal lede én hen imod den bedst mulige forklaring på det observerede fænomen, ligger dette også kursen for analysearbejdet (Olesen & Monrad, 2018, s. 19). Det er dermed de empiriske fund i aftaleteksten og interviewene, der skal være med til at synliggøre og skabe den kodning der kan samle processen, og føre den hen imod en afslutning og konklusion. Med slutning menes i nutidig forstand, da en slutning inden for hermeneutikken aldrig er endegyldig, og dette speciales analyse belyser et nutidigt øjebliksbillede (jf. afsnit 7 - *Kvalitetssikring*) (Fuglsang, Olsen, & Rasborg, 2014, s. 300). Specialets metode vil dermed bevæge sig i den hermeneutiske cirkel som en spiral til øget forståelse. Projektet vil således gå fra en fordom → til en ny forståelse ved hjælp af eksisterende forskning → gennem en dokumentanalyse danne en ny forståelse, der danner grundlag for → den empiriske analyse med socialrådgivere, der igen skaber en ny forståelse → der endeligt skal besvare problemformuleringen.

5.2 Analysedel 1 – Aftaleteksten *Børnene Først*

For at skabe forståelsen for hvilket børne- og forældresyn aftaleteksten *Børnene først* lægger op til, skal der først og fremmest skabes en ramme for, hvad der er på spil i dokumentet og hvordan

reformen tænkes at kunne præge socialrådgivernes fremtidige sociale arbejde med adoption. Ifølge Dahler-Larsen kan et dokument sige meget om hvordan en institution fungerer, og illustrerer derudover samfundets nutidige og historiske tendenser. Et dokument kan dermed bl.a. være en køreplan og retningsgivende for fremtidige ønsker og mål i det sociale arbejde (Dahler-Larsen, 2005, s. 235). Dette anses ligeledes gældende for regeringens aftaletekst om reformen *Børnene Først*, hvor selve navnet på aftaleteksten er meget sigende for aftaletekstens formål, netop at det er børn der skal prioriteres og sættes øverst på dagsordenen i kommunernes familieafdelinger. Regeringens syn og fremadrettede mål på familieområdet belyses hermed i dokumentanalysen via forfatterfunktionen, genre og den institutionelle kontekst der kan anskues i dokumentet (Ibid, s. 242). Ligeledes præges dokumentanalysen af tidligere præsenterede forståelser, empiri og teori.

Aftaleteksten *Børnene Først* er et dokument udstedt af regeringens Social- og Ældreministerium (Social- og Ældreministeriet, 2021). Det er dermed et aftaledokument mellem vores socialdemokratiske regering, og de partier der støtter op om aftalen via et flertal. Dermed er forfatterfunktionen ikke en personlig markeret holdning, men der hersker en nedtoning af det personliges relevans som er karakteristisk for bureaukratiske organisationer. Dvs. at det er regeringen som institution og som det danske samfunds ansigt udadtil der investerer sig i dokumentet og påtager sig forfatterfunktionen. Dokumentet er dermed ikke blot udstedt i regeringens navn, men markerer regeringens vilje. Ved vedtagelsen af aftaleteksten forsøger regeringen dermed at træde i karakter, og forpligtige de visioner og forventninger der eksisterer til børne- og forældresynet i nutidens Danmark. Gennem udmeldingerne i aftaleteksten præciseres hvorledes regeringen forventer, at kommunerne fremadrettet handler og træffer beslutninger på familieområdet (Dahler-Larsen, 2005, s. 242).

Dokumentets genre udgør spillereglerne for fortolkningen og anvendelsen af dokumentet (Ibid, s.242). Genrebestemmelsen er derfor central, da den belyser den samfundsmæssige konstruktionsproces. Hvornår er noget fx så vigtigt, at det skal standardiseres ved lov (Ibid, s. 243)? Da aftaleteksten er afgørende for den fremtidige lovudformnings retning, må de opsatte mål heri være så væsentlige for regeringens syn på familieområdet, at det netop anses som en stor signifikant betydning at vedtage disse mål ved lov. Aftaleteksten som består af en reform er dermed tydelig retningsgivende for regeringens ideologi, da genren omhandler den fremtidige retning og lovgivning inden for familieområdet. Formålet med aftaleteksten er dermed at stadfæste den vision

regeringen har for det fremtidige arbejde med udsatte børn, og regeringen vil forpligtige både kommuner og de sociale aktører på området til at påtage sig deres forventninger ind i arbejdet hermed, og at der handles efter disse visioner og mål. Aftaleteksten markerer dermed den ønskede fremtidige samfundskonstruktion på området, hvor bl.a. adoption sættes højt på dagsordenen og ønskes påtalt og relevant ind i arbejdet med udsatte familier. Ved udstedelsen af dokumentet skabes dermed en gyldiggørende handling (Ibid, s. 244). Det betyder, at dokumentet er en skriftlig vision der har til hensigt at forpligtige kommunernes fremadrettede arbejdsprocesser og handlingstyper ift. bl.a. adoption.

I aftaletekstens indledning eksemplificeres regeringens børnesyn ved følgende skriftlige udlægning:

”Med en ny Barnets Lov ønsker partierne at stadfæste et tidssvarende børnesyn, der både i lovgivning og praksis skal sikre, at børn ses i deres egen ret, får flere rettigheder og at rettighederne og barnets stemme får større betydning i sagsbehandlingen” (Social- og Ældreministeriet, 2021, s. 1).

Hermed angiver regeringen som den overordnede og regelgivende institution, hvilket syn den enkelte kommune og rådgiver skal påtage sig i praksis. Et børnesyn hvor det er barnets rettigheder og stemme der skal sikres. Heri fremstår regeringens manifesterede handlingstype, hvor dokumentet beskriver, hvilken retning kommunen skal have for øje; nemlig at børnenes behov altid skal sættes først (Dahler-Larsen, 2005, s. 244). Dette er ligeledes med til at forankre det nutidige børnesyn, hvor børn i dagens Danmark i højere grad individualiseres og barnets behov vægtes før forældrenes (Bryderup, 2015).

Det er ikke et nyt fænomen, at regeringen sætter barnet i centrum. Denne retning er tidligere udstedt med bl.a. *Anbringelsesreformen* fra 2006 og *Barnets reform* fra 2011 (Servicestyrelsen, 2007)(Socialstyrelsen m.fl., 2011). Argumentationen lød dengang at det var bedst menneskeligt og økonomisk at sætte ind tidligt i familierne før problemerne voksede. Forældrene skulle anses som betydningsfulde samarbejdspartnere, og eventuelle ressourcer skulle fremskyndes og sættes i spil for barnets bedste (Jacobsen & Svendsen, 2021, s. 30). Barnets behov har dermed været i centrum i en årrække, men hvor anbringelser og adoptioner tidligere er prioriteret som sidst mulige instans. Dette indikerer at anbringelse og adoption tidligere ikke vurderedes til barnets bedste, men at det i

høj grad er det syn regeringen nu fremlægger ift. ændring af børnesynet. I tidligere reformer skulle biologiske forældre understøttes for at bidrage med noget positivt ind i barnets liv – uanset forældrenes udgangspunkt for sådanne ressourcer (Jacobsen & Svendsen, 2021). Her lå dermed en særlig forståelse for tilknytningen til ens biologiske ophav og dennes betydning, i en kombination med en forståelse af forældrenes rettigheder ift. egne børn. Det tidligere forældresyn hvor forældrene blev anset som vigtige samarbejdspartnere for barnets trivsel udvandedes dermed nu i højere grad, da det er barnets ve og vel der kommer først (Jacobsen & Svendsen, 2021). Regeringen er med aftaleteksten med til at definerer og højne dette yderligere, da indgribende indsatser hvor børn tildeles en ny familie fra fødsel ikke længere skal ansues som en sidste udvej, men i nogle tilfælde som den forebyggende indsats. Jo tidligere forebyggelse, jo bedre anser regeringen barnets chancer for at opnå en stabil opvækst (Social- og Ældreministeriet, 2021, s. 7). Hermed fratages forældrene ved adoption helt muligheden for at bidrage med eventuelle ressourcer ind i barnets liv, som konsekvens af deres manglende forældreevner.

Til trods for at anbringelse og adoption har været anset som sidste skridt i en sagsbehandling, har regeringen før haft fokus på en øget adoptionsindsats. Lempelser på området har tidligere været gennemført, dog uden den ønskede virkning. Ifølge forskning har kendskabet til og anvendelsen af adoption ikke har opnået den ønskede effekt i forbindelse med de tidligere lempelser på området, og der er heraf ikke sket en markant ændring af brugen af indsatsen i kommunerne (Ankestyrelsen, 2011) (Ankestyrelsen, 2018). Det der har spændt ben herfor, konkluderes i Ankestyrelsens kvalitative rapport fra 2011 bl.a. til at bestå af, at adoptionsreglerne er komplekse og svære at arbejde med, samt at adoption uden samtykke betragtes af kommunerne som en ultimativ indgribende foranstaltning set i forhold til servicelovens bestemmelser, herunder muligheden for at støtte kontakten mellem barn og forældre (Ankestyrelsen, 2011, s. 4). Ankestyrelsen vurderede dengang, at der var behov for en generel holdningsændring i udførelsen i praksis, før reglerne ville anvendes oftere. De interviewede aktører i undersøgelsen vurderede samstemmende, at det er en ultimativ indgribende indsats, da alle muligheder for, at forældrene kan overtage forælderrollen på sigt ophører (Ankestyrelsen, 2011, s. 4). Regeringen forsøger dermed igen at øge fokus på adoption gennem aftaleteksten, i forsøget på at gøre adoption til et mere almindeligt arbejdsredskab i kommunerne. Gennem aftaleteksten belyses det, hvordan både anbringelse og adoption ikke længere skal ses som indgribende indsatser og som allersidste udvej, men fremadrettet skal ansues som en forebyggende indsats for de allermest sårbare familier (Social- og Ældreministeriet, 2021, s.

5). Dette er med til at markere et iøjnefaldende skifte i synet på tildelingen af hjælp, og hvordan børns behov skal anskues. De biologiske familieband og tilknytningen hertil anses hermed ikke af samme betydning som tidligere, men at det i højere grad er stabilitet der fremmer barnets trivsel og muligheder for en god opvækst. Regeringen argumenterer herfor på følgende vis:

”Der er i dag rigtig mange familier, der får forebyggende hjælp. Den hjælp skal vi holde fast i, men der er behov for, at vi bliver langt bedre til at hjælpe de mest udsatte børn. For udsathed skal ikke gå i arv, og vi vil sikre, at færre udsatte børn bliver udsatte voksne. Det kræver, at udsatte børn og deres familier opdages i tide og hjælpes ud fra princippet om den rette hjælp til den rette tid”

(Social- og Ældreministeriet, 2021, s. 1).

Den rette hjælp til den rette tid er med udgangspunkt i barnet. Barnet kan ifølge regeringen frigøres fra et liv i udsathed. Løsningen er at de mest indgribende indsatser, såsom adoption, i stedet synliggøres som en forebyggende indsats der hjælper barnet livet ud og forebygger udsathed som voksen.

5.2.1 Sagsbehandlingen i kommunalt regi

For at belyse det børne- og familiesyn den socialdemokratiske regering fremsætter, er det ligeledes vigtigt at anskueliggøre, hvorledes regeringen tænker, at socialrådgiverne i det sociale arbejdes felt skal inkorporerer det syn regeringen fremsætter. Af aftaleteksten fremgår det at kommunernes indsats med forbyggende hjælp til udsatte børn og familier er steget med en tredjedel fra år 2013 til 2019 (Social- og Ældreministeriet, 2021, s. 3). Dette kan indikerer, at kommunerne har skabt en ramme for deres medarbejdere, hvor rådgiverne ser meningen med de forebyggende indsatser. Med aftaleteksten vil regeringen ligeledes opnå, at adoption ses som en forebyggende indsats. Her anvender regeringen en strategi og tankegang gennem en skriftelig indgriben, hvor synet på hvad der er forebyggende i et familieliv, skal ændres for den enkelte menneske. Dette kan ligeledes anskues nødvendigt for en øgning af indsatsen da Ankestyrelsens rapporter fra 2011 og 2018 påviste, at der var behov for en generel holdningsændring for aktørerne der sidder på det sociale området, for hvordan de anskuer adoptionsreglerne (Ankestyrelsen, 2011) (Ankestyrelsen, 2018). Mange rådgivere fandt indsatserne for indgribende, og at det var svært at afskære de biologiske forældre muligheden for på sigt at overtage forældrerollen (Ankestyrelsen, 2011, s. 51). Nu er kendskabet øget igennem en intensiveret indsats i enkelte kommuner, men det er fortsat ikke alle

kommuner der praktiserer adoption (Socialstyrelsen, 2019, s. 6). Det kan anskues at der derfor fortsat er en lang implementeringsproces, for at den generelle holdningsændring i det sociale arbejde med adoption kan synliggøres på tværs af kommunerne. For hvordan skal rådgiverne motiveres ind i adoptionsarbejdet, når nogle finder indsatsen meget indgribende? Regeringens bud for at øge indsatsen og motivationen for brugen af adoption er at pålægge kommunerne generel rådgivning om adoption, for at skærpe kommunernes og socialrådgivernes viden, og tydeliggøre at adoption kan være den rette vej og hjælp for et barn (Social- og Ældreministeriet, 2021, s. 8). Hermed ses det i aftaleteksten at regeringen vil øge kendskabet og motivationen for arbejdet, ved at pålægge rådgivning til alle socialrådgivere indenfor området. Hermed skabes et nyt sandhedsregime for den enkelte kommune og rådgiver, da den institutionelle dømmekraft påvirker den personlige (Høilund & Juul, 2015). Ved at pålægge alle socialrådgivere rådgivning, anses det som et forsøg på at skabe en ny sandhed for den enkelte, da rådgiverne på denne vis overtager de regler og praktikker der gælder på arbejdspladsen, og inkorporerer disse i egen dømmekraft. Det er dog vigtigt at have i mente at det er rådgiverne der har overhånden ift. det engagement og motivation der ligges i arbejdet (Lane, 2005). Dermed er arbejdspladsen afhængig af, at rådgiverne er drevet af motivation for at løse opgaverne de pålægges. Dermed skal rådgivere have en vis motivation ind i at arbejde med adoption uden samtykke for at det bliver en realitet. Regeringen vil forsøge at skabe motivation og mod på egen dømmekraft ved at pålægge alle socialrådgivere rådgivning og undervisning i adoption, og gennem denne vision vise, at adoption fremadrettet skal anskues som forebyggende indsats. Dette underbygges ligeledes af følgende citat:

”Vi skal stå på børnenes side, så snart vi opdager svigtet. Det gør vi ikke, hvis vi starter nederst på ”indsatstrappen” fremfor at give den rette indsats fra start. (...) Der er allerede i den eksisterende lovgivning, som bl.a. udspringer af Barnets Reform, en intention om at sikre barnet både en tidlig og tilstrækkelig indsats, og vægte barnets tarv over hensynet til forældrene. Det skal indskærpes”

(Social- og Ældreministeriet, 2021, s. 5).

Af disse linjer understreges ligeledes den latente handlingstype, der prikker til den allerede eksisterende bevidsthed om, at Danmark som samfund i forvejen har børnene i centrum og på dagsordenen. Dette forsøger regeringen at tydeliggøre i citatet, ved at anvende udtryk såsom; at vi står på børnenes side, at barnet skal sikres en tilstrækkelig indsats og barnets tarv skal vægtes over forældrenes. Dette skal nu intensiveres, og alle indsatser i en familieafdeling skal anses som

forebyggende og ikke nødvendigvis som indgribende. Barnets tarv og hensyn skal i højere grad end før stå over forældrenes, hvilket kan hjælpe børnene til at blive en større del af et integreret samfund. Jo bedre muligheder et barn har, jo bedre kompetencer vil de selv kunne bidrage med senere i livet (Juul, 2016, s. 620). Det er et syn regeringen argumenterer for skal præge familieområdet i den kommunale praksis fremadrettet.

5.2.2 Faglig kompetence

Men én ting er, hvordan regeringen vil forsøge at indprente det nyere børnesyn i rådgivernes bevidsthed, noget andet er, hvordan rådgiverne så skal motiveres igennem anerkendelse og udbytte, når der forekommer en øget politisk interesse for barnets bedste i form af for eksempelvis adoption. Der hersker ingen tvivl om at rådgivernes bevidsthed om at sætte børnene først på dagordenen skal øges gennem nye politiske strategier. Strategierne udformes bl.a. ved at forpligtige kommunerne til løbende at overveje adoption:

”Derfor skal kommunerne have pligt til løbende at overveje, om adoption er den bedste løsning i sager om anbringelse uden samtykke i forbindelse med, at anbringelse skal genbehandles” (Social- og Ældreministeriet, 2021, s. 9).

Dermed øges bevidstheden om adoptionsmulighederne ved at blive implementeret som et proceskrav i arbejdet. Regeringens aftaletekst påpeger, at de børn som i dag vil blive anbragt eller adopteret som spædbørn skal beskyttes bedre, ved at sikre at bl.a. adoption kan iværksættes allerede fra fødslen (Social- og Ældreministeriet, 2021, s. 7). Ved at regeringen bruger ord som *beskyttelse* i deres sproglige udlægning, skal dette ligeledes være med til at manifestere sig i bevidstheden, at det netop er det der sker i arbejdet – en beskyttelse af børnene. Ved brug af ord såsom beskyttelse, stabilitet og kontinuitet kan regeringen og kommunerne forsøge at maksimere eget udbytte og mål, ved at præge arbejdet ved at motivere rådgiverne til at det er den rette vej at gå.

Ligeledes skal disse visioner understøttes gennem anerkendelsen af dygtige ansatte:

Det faglige skøn hos dygtige medarbejdere skal veje tungere, og der skal i højere grad tages udgangspunkt i det enkelte barns ønsker og behov” (Social- og Ældreministeriet, 2021, s. 13).

Regeringen vil indføre regelforenklinger i kommunerne og hermed skabe mere fleksibilitet og tillid til socialrådgiverne. Dette skal skabe højere kvalitet og større nærhed i indsatsen (Social- og Ældreministeriet, 2021, s. 13). Hermed sker en udvælgelse af de dygtige medarbejdere, der dermed opnår anerkendelse fra ledelsen, og det kan være medskaber af motivation for at opnå de organisatoriske pålagte mål (Lane, 2005). Men er anerkendelse for det gode arbejde nok til at motiverer rådgiverne til at påtage sig opgaven og regeringens visioner? Ved uddeling af magt og kompetencer fra ledelse til socialrådgivere instruerer ledelsen socialrådgiveren i, hvordan han/hun skal agere i de forskellige kontekster, såvel som ledelsen udvælger de socialrådgivere, som tænkes mest lydige overfor ledelsens ønsker og mål (Lane, 2005). Derudover argumenteres der for i aftaleteksten, at ved at luge ud i procesreglerne, skaber det mere plads til den dygtige medarbejders faglige vurderinger, og mulighed for at prioriterer ressourcer i de enkelte sager. Dette lægger op til yderligere lempelser på adoptionsområdet, og eventuelle mindre dokumentationskrav (Social- og Ældreministeriet, 2021, s. 13). Dette kan ligeledes skabe anerkendelse i form af at der udvises tillid til de dygtige rådgivere i arbejdet. Der skal dermed ske en sanering i unødigt bureaukratiske proceskrav (Ibid, s. 10). Dette anses ligeledes i tråd med regeringens ønske om at det er dygtige medarbejdere der skal foretage de faglige vurderinger, og at man derved kan stole på vurderingerne på trods af færre proceskrav. Her opstår en samarbejdsaftale i praksis hvor socialrådgiveren går med til at fuldføre de opgaver der pålægges efter ledelsens ønsker, og løfter til hinanden gives ift. det fremadrettede arbejde. Rådgiveren har fortsat egen vilje og personlige bevæggrunde ind i arbejdet og kan have andre incitament udover anerkendelsen for udførelsen af arbejdet. Det kan blandt andet være i håbet om en bedre positionering på arbejdspladsen eller gennem ønsket om en lønstigning (Lane, 2005). Men der er fra regeringens side et forsøg på at øge bevidstheden og motivationen for adoption – gennem anerkendelse af den enkelte medarbejders kompetencer.

5.2.3 Sandhedsregimet

Det anskues ligeledes vigtig at belyse sandhedsregimet fra både regeringens side, men ligeledes i udførelsen af arbejdet. Hvad er det regeringen mener er sandhedsregimet, når synet på barnets bedste skal vurderes, og retningsgiver de dette for rådgiverne i arbejdet?

Et dokument er en objektiveret social sandhed (Dahler-Larsen, 2005, s. 241). Dermed kan regeringen gennem aftaleteksten fæstne deres beslutninger gennem bl.a. følgende institutionaliserede sandhed:

”Aftalepartierne ønsker at skabe langt mere kontinuitet og stabilitet i anbragte børn og unges liv. De skal have lov til at slå rod, så de kan vokse op som mennesker. De skal have en langt mere stabil opvækst. Børn skal ikke være kastebolde (Social- og Ældreministeriet, 2021, s. 7).

Det defineres ikke nærmere, hvad det vil sige at vokse op som menneske. Dog kan det udledes at det er en menneskeret at have en stabil opvækst. Denne skabes ifølge regeringen ikke ved at børn er systemets kastebolde. Her forsøger regeringen at fremstille en institutionel dømmekraft og sandhed, som skal gå ind og påvirke den enkeltes personlige dømmekraft (Høilund & Juul, 2015). Hvad sandhedsregimet består af, ift. hvad det vil sige ikke at blive kastebold i systemet, og hvornår det bedømmes om børn er kastebolde eller ej, forsøger aftaleteksten ikke at definere, hvilket må være op til den enkelte kommune i samarbejde med deres rådgivere. Her kan reformen tænkes problematisk, da regeringen fremlægger nogle visioner, uden klart at definere hvad der så skal handles efter. Disse svar skal således findes i de regler og praktikker der inkorporeres i den enkelte kommune, samt gennem den personlige dømmekraft hver enkelte rådgiver besidder. Dermed videregives magten til at definere, hvad der udgør et menneske som ikke er kastebold, samt hvad stabile og varige relationer består af.

Et eksempel på hvad regeringen anser som den rette vej ind i arbejdet, eksemplificeres i følgende:

De børn, hvor en beslutning om adoption kan træffes før fødslen, er børn, hvis forældre har en så begrænset omsorgsevne, at de aldrig vil kunne tage vare på barnet, og barnet derfor vil skulle bortadopteres. (...) Af hensyn til barnets bedste forpligtiges kommunen til altid at overveje adoption af nyfødte, der anbringes ved fødslen” (Social- og Ældreministeriet, 2021, s. 7).

Her er det regeringens mål at forpligtige kommuner til altid at overveje adoption af nyfødte, hvor forældre har begrænsede omsorgsevner. Regeringen oplyser dog ikke i dokumentet hvad begrænsede omsorgsevner er og består af. Denne sandhed opstår dermed i interaktionen mellem kommunens opsatte mål og rådgiverens egen dømmekraft. Tænkemåderne præges dermed af en bevidsthedskontrol via politisk signalgivning, der former socialarbejdernes tankeverden (Høilund & Juul, 2015). Af citatet fremgår det, at der skal handles for barnets bedste, men hvem har definitionsmagten til at anskue hvad barnets bedste er? I citatet fra aftaleteksten dominerer et tydeligt politisk budskab ift. hvordan regeringen ønsker at iværksætte nye procedurer med adoption

på dagsordenen, men definitionsretten og vurderingen heraf pålægges det kommunale regi i samarbejdet med deres rådgivere. Det bliver hermed de dygtige rådgiveres ansvar at vurdere og skønne, hvad barnets bedste og forældres begrænsede omsorgsevner består af. Dette er en legal magtudøvelse, da det er socialrådgiverne der administrerer sociallovgivningen (Høilund & Juul, 2015). Teoretisk baggrundsviden såsom Killens belysning af de væsentligste forældrefunktioner, skal være med til at forebygge at rådgivere i sådanne tilfælde ikke skønner forskelligt. Rådgiverne er dog udover de institutionelle kontekster ligeledes præget af deres egne sociale- og historiske kontekster, hvorfor det ikke er usandsynligt at rådgiverne kan vurdere forskelligt fra sag til sag, når definitionsmagten fremstår så åben som den gør fra regeringens side. Dermed kan konsekvensen for barnets bedste være, at man bevæger sig væk fra mere standardiserede procedurer, og åbner op for fortolkning og individuelle skøn når der samtidig er et ønske fra regeringens side om færre proceskrav. Der lægges hermed et stort ansvar over på socialrådgivere, og deres kompetencer ind i arbejdet går hen og bliver afgørende.

5.2.4 De biologiske bånd

I aftaleteksten dominerer budskabet om at sætte børnene først på dagsordenen kraftigt, og der er ingen tvivl om at det er børnenes bedste der skal sikres gennem flere rettigheder. Flere rettigheder til børnene nævnes ligeledes som et af de centrale temaer for aftaleteksten (Social- og Ældreministeriet, 2021, s. 1). Men hvad med de biologiske forældre, hvordan bliver deres rettigheder præsenteret i teksten? Allerede på aftaletekstens første side, nævnes forældrene første gang:

”Udsatte forældre skal have bedre og tidlig hjælp, og de forældre, der får anbragt deres barn og kan spille en god rolle i barnets liv, skal have støtte til det” (Social- og Ældreministeriet, 2021, s. 1).

Forældrene er derfor fortsat i fokus, og skal have en bedre og tidlig hjælp. Dog er det markeret, at forældre til anbragte børn skal formå at spille en god rolle for at få støtte. Hermed tydeliggøres at en vis mængde forældrekompetence er nødvendigt for at opbevare en kontakt til eget biologiske barn. Dermed kan udledes, at en kontakt mellem biologiske forældre og barn ikke skal bevares for blot at bevares, hvis det har konsekvenser for barnets fortsatte trivsel og udvikling. Dette underbygges ligeledes med følgende udlægning i dokumentet:

Alle forældre elsker deres børn og ønsker det bedste for dem, men ikke alle forældre er i stand til at give deres børn den tryghed og basale omsorg, som deres børn har brug for. Vi svigter som samfund børnene, når vi ikke hjælper dem og deres familier og stopper omsorgssvigt, misbrug og vold” (Social- og Ældreministeriet, 2021, s. 3).

Hermed defineres at omsorgssvigt, misbrug og vold skal stoppes – men ikke hvordan. Den tryghed og basale omsorg der nævnes at børnene har behov for, uddybes heller ikke nærmere. Der nævnes blot at børnene skal have den rette hjælp, og for de mest udsatte et nyt hjem, og de skal have det tidligere end i dag (Social- og Ældreministeriet, 2021, s. 3). Dette markerer igen at det er børnene der skal hjælpes når omsorgssvigt skal stoppes. Det er myndighederne der besidder definitionsmagten over hvem de mest udsatte børn er. Dog kan det udledes at misbrug og vold anses som væsentlige skadelige faktorer. Dette læner sig ligeledes op af Killens udgangspunkt for gode forældreverner. Ved misbrug og vold har forældrene svært ved at tolerere konflikter og frustrationer. Hvis forældre ikke selv har lært at regulere deres følelser eller er alvorligt traumatiserede, kan de have svært ved at hjælpe barnet til at regulere egne følelser. Dermed kan utrygge og desorganiserede tilknytningsmønstre opstå (Killen, 2017)(Kvillo, 2014). Regeringen markerer dermed to faktorer som ikke kan tolereres i et barns liv – men til trods for dette definerer de ikke hvad misbrug eller vold reelt består af. Her videregives definitionsmagten igen til kommunerne og dem der skal udføre arbejdet.

5.2.5 Delkonklusion 1

Hvilket syn på børn og familier ligger regeringsudspillet Børnene Først – Barnets Lov op til?

Aftaleteksten budskaber er mange, dog står det klart frem at det er børnenes retssikkerhed der skal være i centrum gennem tidligere og forebyggende indsatser. Disse forebyggende indsatser består nu også af anbringelser og adoption i de mest udsatte familier. Aftaleteksten markerer hermed, at der skal ske en ændring i arbejdet med de udsatte familier gennem politiske og strukturelle forandringer. Disse forandringer bygger på en ændring af bl.a. adoptionsloven som den ser ud i dag, og pålægger kommunerne en øget stillingtagen til denne foranstaltning. Dette tydeliggør at det nuværende samfundssyn ikke længere stemmer overens med tidligere syn, på trods af at barnets

behov og bedste før er blevet sat i centrum. Af dette kan udledes at nuværende lovgivning ikke er tilstrækkelig til at opnå de ønsker for et godt familieliv der eksisterer i dagens samfund. Der er dermed behov for et nyt perspektiv for at øge indsatsen. Regeringen forsøger hermed at anvise hvad korrekte sociale leve- og handlingsmønstre består af – og ikke mindst hvad det er kommunerne og socialrådgiverne skal opnå. Regeringen afslører gennem aftaleteksten nogle samfundsmæssige tendenser og sociale mønstre der viser retningen for, hvad acceptable leveforhold er for børn i dagens Danmark. De mest acceptable leveforhold beskrives med følgende ord: *Stabilitet, kontinuitet og tryghed*. Disse skal underbygges på det udsatte familieområde ved at socialrådgiverne arbejder indenfor rammerne om: *Dygtighed, kvalitet og barnets bedste*.

Disse nøgleord opnås ved, at børnene i langt højere grad end tidligere ses og høres med udgangspunkt i deres behov, hvor behovene ikke længere er afhængige af eventuelle ressourcer fra forældrene. Med dette menes, at det er vigtigere at sikre barnet en stabilitet og kontinuitet uden udsatte forældres indvirke, hvis det vurderes at forældrene ikke formår at skabe en udvikling i deres forældreskab. Hermed fratages barn og forældre muligheden for kendskabet til eget biologiske ophav, og forældrene et forsøg på at forbedre eventuelle ressourcer. Dette skal skabe den bedste grobund for barnet, hvor det er barnets vilkår og fremtidige voksenliv der skal sikres, og på denne måde tydeliggøres det at der ikke skal tages chancer med børnenes liv. – Dette skal være medskaber af udtrykket *barnets bedste*. Regeringen forventer således at kommuner og deres ansatte rådgivere påtager sig dette samfundssyn, for den bedst mulige fremtid for børnene.

5.3 Analyzedel 2 - Interviews

Hermed dannes analysen, hvor de fire interviewede socialrådgiveres forforståelser afdækkes, for at kunne belyse hvordan disse påvirker rådgivernes skøn og vurderinger i sager om adoption uden samtykke jf. arbejdsspørgsmål 2. Informanternes forståelser fremtræder i forskellige temaer og danner tilsammen grundstenene til en fortolkning af informanternes udsagn, videre til empiriske og teoretiske betragtninger der skal bibringe en ny forståelse og mening for problemfeltet. Da analysen er foretaget ud fra en åben kodning hvor en forståelse skal afløse den næste, er analysen opdelt i følgende temaer: *Barnets bedste* → *Tilknytning og følelsesmæssig omsorg* → *Berøringsangst* → *Livserfaringers betydning*. På denne vis forsøger specialet at skabe en rød tråd i analysen, hvor det ene forståelsesniveau afløser det næste til besvarelse af delkonklusionen.

5.3.1 Barnets bedste

Barnets bedste er lig med stabilitet i livet, hvilket synliggøres både i aftaleteksten samt i den videreanalyse af socialrådgivernes forforståelser (Social- og Ældreministeriet, 2021, s. 7). Til trods for at alle fire informanter har en forståelse for at stabilitet er ønskværdigt, er det dog ikke så simpelt igen hvordan denne stabilitet skabes.

Helle (interview 1, bilag 3) giver tydeligt udtryk for, at hun ikke kan forestille sig at arbejde med adoption. Lene (interview 2, bilag 4) er for nyligt ansat ind i en adoptionsfunktion og er overordnet positivt stemt herfor, men giver udtryk for ikke at være ordentligt klædt på. Heidi (interview 3, bilag 5) sidder ikke med adoptionssager, men vil takke ja, hvis hun bliver tilbudt en sådan funktion på sin arbejdsplads. Sidst er der Line (interview 4, bilag 6), som er den eneste af de interviewede der indtil nu har gennemført en adoptionssag uden samtykke. Til trods for at rådgiverne i de fire interviews har forskellige erfaringer og standpunkter ift. deres grundlæggende syn på adoption, kan de alle fire både se fordele og ulemper ved adoption uden samtykke ift. barnets bedste. Alle rådgiverne har en forståelse af at adoption kan skabe en stabilitet som er ønskværdig i et barns liv. Dog er andre faktorer på spil i rådgivernes forforståelser for hvad barnets bedste består af, hvor der kan opstå ambivalens og tvivl:

”Den beslutning om, hvordan ved vi at det er barnets bedste ikke at have nogen kontakt med deres, deres biologiske ophav. Altså at det er så indgribende at man fratager forældre og barn den mulighed, det tror jeg at der er rigtig mange der har enormt svært ved og synes det er en voldsomt indgribende vurdering og lave” (Line, bilag 6, s. 11).

Forståelsen for at det er yderst indgribende at fratage barn og forældre kontakten til hinanden, går igen i alle fire interviews. Der fremstår hermed en vis usikkerhed ift., hvordan den enkelte rådgiver reelt kan være sikker på, at det er til barnets bedste ikke at have nogen kontakt til sit biologiske ophav. Ligeledes nævner både Helle, Lene og Heidi vigtigheden i at bevare kontakten mellem biologisk familie som et forankret syn på barnets bedste, hvor det kan være svært at ændre tankevirksomhed. De tre rådgivere nævner i interviewene, at en stor del af arbejdet med anbringelser som indsats, er at arbejde hen imod en hjemgivelse. Kontrasten mellem en anbringelse og en adoption er dermed således, at ved en anbringelse bevarer du kontakten til den biologiske familie og arbejder på relationen, hvor kontakten til den biologiske familie ophører ved en adoption. Heidis udlægning heraf er som følger:

” (...) Som socialrådgiver skal man altid arbejde på at få barnet hjem og klæde forældrene på til at kunne selv. Så det strider jo imod det her med at vi så cutter navlestrengen og siger nu er du ikke forælder mere (...) Jeg synes det strider lidt imod det her med at vi skal altid finde ressourcerne og opbygge mere af det med forældrene så det bliver bedre samvær og flere samvær og hyppigere samvær” (Heidi, bilag 5, s. 7-8).

Heidi har fokus på, at i en anbringelse arbejder man altid hen imod en hjemgivelse, og ved en adoption fratages forældrene denne mulighed og kontakt helt. Heidi udviser dermed en refleksion ind i, at adoptionsindsatsen bryder med tidligere institutionelle mål om at skulle arbejde med forældrenes ressourcer. Dette tydeliggøre hvad der kan være svært i arbejdet med adoption uden samtykke, og at rådgiverne grundlæggende kan have vanskeligt ved at skifte forståelse for, hvad børn og familier har behov for. Dog har Heidi ligeledes en positiv tilgang til adoptionsindsatsen:

” (...) barnet vil vide hvor det hører til. Der vil aldrig være den her usikkerhed om: ”Søger min mor og far mig nu hjem?” (Heidi, bilag 5, s. 5).

Heidi understreger hermed, at det er stabilitet i barnets liv, der er ønskværdigt. Barnet vil i en adoption ikke have en usikkerhed ift. hvad der skal ske i fremtiden. Line er ligeledes enig i dette:

”Den usikkerhed det indebærer at være anbragt barn med at et plejeforhold kan ophøre, hele den identitetsdannelse der er for det anbragte barn, den usikkerhed det indebærer, hvor hører jeg til? (...) hvem er min familie? Hvem vil mig når jeg er 18 år og der ikke længere gives løn for at jeg er her?” (Line, bilag 6, s. 7).

Line påpeger dermed ligeledes stabilitet som en væsentlig faktor for, at adoption kan være en eftertragtet vej at gå for de udsatte børn. Line påpeger, at der i plejeforholdet kan herske en vis usikkerhed ift. hvor barnet reelt hører til, og hvem barnet skal anse som sin familie. Dermed er disse forforståelser i tråd med aftaleteksten som fremhæver, at barnets bedste er at undgå den usikkerhed der kan herske i en anbringelse og skabe stabilitet i udsatte børns liv (Social- og Ældreministeriet, 2021, s. 7). Livet skal dermed ikke være præget af ustabile samvær med biologiske forældre, og en usikkerhed om hvorvidt plejeforældrene altid vil være en del af deres liv. Hermed anskues det, at

rådgiverne har indarbejdet aftaletekstens institutionelle sandhed ift. hvad barnets bedste er. De har tilegnet sig synet og budskabet fra de politiske strategier og det bagland af forskning der har ført hertil. Dog træder rådgivernes egen personlige dømmekraft og usikkerhed ift. barnets bedste med adoption fortsat frem, for ifølge Line kan der lige så vel herske en usikkerhed i et bortadopteret barns fremtid:

”(...) Jeg tænker da helt sikkert at der kommer en eller anden form for – ligesom der gør ved et anbragt barn, hvor hører jeg til – så kommer det nok også ved et adoptivbarn: ”Hvor hører jeg til, gad vide hvordan mit liv ville have set ud hvis jeg var blevet ved min mor og far, og hvor er de henne?” Ligesom man ser i sporløs og så begynder de at opsøge.. Så opsøger de familie rundt om i verden” (Line, bilag 6, s. 8).

Line beskriver hermed en usikkerhed der vil præge arbejdet, uanset om det hedder adoption eller ej. Lene bakker ligeledes op om dette gennem følgende udtalelse:

”(...) der er nogle kæmpe ukendte faktorer ind i det her, som man støtter op om” (Lene, bilag 5, s. 6).

Dette indikerer fra både Line og Lene at der kan anses en usikkerhed i arbejdet, uanset hvilken vej man vælger at gå for barnets bedste. Line beskriver, at eventuelle usikkerheder kan opstå lige vidt om barnet er anbragt eller adopteret. Barnets bedste kan derfor være svært at vurdere.

Barnets bedste og princippet om forebyggelse har i tidligere reformer bestået af, at forældre og barn har haft mulighed for på sigt at skabe en større tilknytning til hinanden (Jacobsen & Svendsen, 2021). Via overstående citater kommer det til udtryk, at det er dybt inkorporeret, at rådgiverne skal arbejde med forældrenes eventuelle ressourcer for barnets bedste. Til trods for dette skal rådgiverne nu ifølge aftaleteksten betragte det de synes er indgribende som forebyggende, og det rykker ved den enkelte rådgivers personlige og institutionelle dømmekraft på arbejdspladsen (Høilund & Juul, 2015). Rådgiverne forholder sig forskelligt ift. at påtage sig de nye eksisterende sandheder og institutionelle mål om adoption. Dette kan bl.a. tage udgangspunkt i deres personlige dømmekraft, hvor modstridende følelser ift. hvad der er inkorporeret i deres personlighed via tidligere uddannelser evt. har lært dem om tilknytning til biologiske familier (Høilund & Juul, 2015).

Ligeledes er det tydeligt, at de nye institutionelle sandheder aftaleteksten fremfører øger indflydelse på rådgiverne, i og med at der hersker et indre opgør med rådgivernes forhenværende institutionelle sandhed på arbejdspladsen; nemlig at arbejde for og opretholde en kontakt mellem udsatte børn og deres biologiske forældre (Høilund & Juul, 2015). I aftaleteksten anvendes vendingen *barnets bedste* flere gange, men efter foretagelsen af dokumentanalysen står det tydeligt frem (jf. 5.2.3 – *sandhedsregimet*), at definitionsretten over hvad betydningen af barnets bedste består af, er op til de enkelte kommuner og rådgivere der sidder med sagerne. Dette kan være problematisk da forforståelserne ikke nødvendigvis er præget af de samme logikker, for ordet stabilitet betyder nødvendigvis ikke det samme for den enkelte. Betydningen af barnets bedste kan dermed udforme sig forskelligt i menneskers bevidsthed og i deres tanker om signalværdien heraf. I interviewene hersker dog en enighed om, at en sund tilknytning til barnets omsorgsgivere er med til at skabe stabilitet. Ifølge Kari Killen og Diana Baumrind er det ønskværdigt, at der hersker et følelsesmæssigt bånd mellem barn og omsorgsgivere, hvor barnet gennem respekt og kærlighed opfordres til at give udtryk for egne ønsker, og hvor deres egen individualitet kommer til udtryk og kan dyrkes (Killen, 2017) (Ottosen & Dahl, 2018). Det kan derfor være svært for både barn og omsorgsgivere at danne en sådan tilknytning, hvis barnet ikke føler at han/hun indgår i en stabil relation. Det fremgår af Lines citat, at barnet i en anbringelse kan indgå i flere omsorgsrelationer, herunder til bl.a. forskellige plejefamilier og en biologisk familie, hvor der kan være en svingende deltagelse i samværet med barnet. Dermed kan visse relationer præges af en usikkerhed, hvor den ønskværdige tilknytning og stabilitet for barnets bedste er svært at opnå. Dog argumenterer Line ligeledes for at en tvivl om tilhørsforhold kan opstå i et adoptivbarns liv, da barnet kan sætte spørgsmålstejn ved, hvordan livet ellers kunne have udformet sig. Dermed kan stabilitet for barnets bedste blive en usikker størrelse i rådgivernes forforståelser, da der aldrig vil forekomme et endeligt resultat på om stabilitet i et potentielt udsat barns liv er opnået.

5.3.2 Tilknytning og følelsesmæssig omsorg

I afsnittet om barnets bedste fremgår hvilke refleksioner rådgiverne kan sidde med når barnets bedste skal vurderes. Socialrådgiverne har en tydelig forforståelse ind i at der skal arbejdes på en tilknytning mellem barn og forældre, og at forældrenes evner så vidt muligt skal oparbejdes. Dette er bl.a. tillært i tidligere reformer såsom *Barnets reform* og *Anbringelsesreformen* (Servicestyrelsen, 2011) (Servicestyrelsen, 2007). Da tidligere forskning (jf. afsnit 1.2 - *Eksisterende forskning*) har konkluderet, at det er indgribende for rådgiverne at skulle sidde med en indsats, hvor det skal

afgøres om forældre kan være omsorgsgivere for eget barn på sigt eller ej, anses det af Socialstyrelsen vigtigt ind i adoptionsindsatsen, at rådgiverne er bevidste om hvad forældrekompetencer er og består af. Forældrekompetencer tillægges nemlig en stor betydning i vurderingsarbejdet, og er med til at danne grundlaget for om adoption kan komme på tale når rådgiverne skal vurdere disse sager. Herunder om der kan anskues en tilknytning mellem forældre og barn eller ej (Socialstyrelsen, 2019).

Nogle af de kriterier rådgiverne vægter, når de skal vurdere forældrenes kompetencer nævnes som følgende:

”(...) Hvordan de oplever deres børn i deres adfærd.. Om de tillægger børnene problematikken.. At det er børnene der er udfordringen eller om man kan se indad. (...) om de egentlig kan tage imod råd og vejledning, og evner at kunne se tingene fra eget perspektiv. Hvordan de omtaler børnene men også hvordan de ser sig selv som forældre og om de kan tage ejerskab. Og også om de har lyst til at fortælle omkring deres egen opvækst og hvad de tillægger af værdi. Om de fx kan sidde og give udtryk for at børn har aldrig taget skade af en røvfuld, når de fx selv er blevet slået” (Helle, bilag 3, s. 9).

Her skitserer Helle mange faktorer, som hun anser som vigtige når forældrekompetencer vurderes. Helle ligger stor vægt på om forældrene kan se indad, og ikke pålægger barnet forældrenes eventuelle problematikker. Derudover beskriver Helle, at det ligeledes er vigtigt, at forældrene kan arbejde med deres problematikker, og formår at tage konstruktivt imod råd og vejledning, og omsætte det i hverdagen og tage ejerskab ift. en mulig løsning. Derudover markerer Helle, i tråd med aftaleteksten, fysisk vold som en væsentlig faktor for om forældrene har ressourcer eller ej.

Ligeledes beskriver Line hvad forældrekompetencer dækker over i hendes optik:

”Evner man at skabe en sund tilknytning til et barn? Har man selv nogle gode tilknytningserfaringer med sig? Har man mentaliseringsevne? Kan man tilsidesætte egne behov? Altså alt det der, hvor jeg tænker det kan vi ikke kompensere for. Jeg tænker vi kan kompensere for rigtig meget oprydning, rengøring i hjemmet og de sådan praktiske færdigheder. Men ikke den følelsesmæssige omsorg” (Line, bilag 6, s. 15).

Lines udlægning af hvad forældrekompetencer består af, er dermed i tråd med Helles, men Line har i højere grad fokus på selve tilknytningen. Line beskriver betydningen af forældrenes indre følelsesmæssige verden, og hvordan denne kommer til at afspejle sig i børnene.

Den følelsesmæssige tilknytnings betydning underbygges ligeledes af Heidi, som fortæller at:

”Altså jeg tænker da at det følelsesmæssige det vægter da helt vildt meget. At man kan det. Hvor jeg tænker at den praktiske del, den kan man jo lærer” (Heidi, bilag 5, s. 15).

Heidi støtter dermed op om, at det er den følelsesmæssige indre verden der ligges vægt på i arbejdet, hvor praktiske færdigheder er nemmere at tillære. Til trods for at alle fire rådgivere giver udtryk for at lægge hovedvægt på den følelsesmæssige omsorg forud for den praktiske, har Line særligt vægt på tilknytning og indre arbejdsmodeller. Dette ligger Helle ligeledes vægt på, men Helle udviser ligeledes en forståelse for at visse mønstre fra forældrenes egen opvækst kan gentages og reproduceres. Rådgiverne vægter derfor betydningen af forældrekompetencerne indenfor samme ramme, men har forskellige sproglige udlægnings og forståelser for betydningen heraf. Derudover fremgår det af Helles interview, at hun grundlæggende ønsker at forældre skal have en chance, og ikke ønsker at fratage forældrene muligheden for at udvikle sig i relationen til deres barn:

”Fordi i bund og grund er min holdning jo at alle forældre har ret til en chance. Evt. med massiv støtte. Men i de tilfælde hvor vi allerede har prøvet det af en måske to gange og børnene de er blevet anbragt, så kan jeg jo godt se at der ikke er nogen grund til at vi prøver med barn nummer tre, fire eller fem (...)” (Helle, bilag 3, s. 6).

Helle har hermed en klar holdning til, at alle forældre har ret til en chance for udvikling. Helle vil derfor føle sig mest sikker i en proces, hvor det ikke er førstegangsførelse der får vurderet deres forældrekompetencer ift. en adoption. Helle vil føle sig mest sikker i en sag hvor forældrene i forvejen har flere anbragte børn. Helles holdning er dermed ikke i tråd med den vision regeringen forsøger at pålægge kommunerne. I aftaleteksten lægges der vægt på at kommunerne skal styrke indsatsen for de mest udsatte børn der i dag hjælpes for sent og for dårligt, og at de mest udsatte skal have et nyt hjem tidligere end i dag (Social- og Ældreministeriet, 2021, s. 3). Det anses dermed ikke som en tidlig og forebyggende indsats i en familie, hvis forældre med manglende kompetencer skal have flere børn anbragt, før adoption som foranstaltning kan komme på tale. Modsat kan det

være, at Helle formår forebyggelse anderledes end regeringen ønsker – det er dog ikke umiddelbart i tråd med regeringens samfundsmæssige mål. Helle uddyber ligeledes, hvorfor hun har denne tilgang til adoption:

” (...) Fordi der står jo også i loven at vi skal altid arbejde på en hjemgivelse. Så det bliver jo lidt to modsætningsfyldte forhold i min optik. Fordi så bliver vi måske mindre forpligtigede til og skulle oparbejde forældrenes forældrekompetencer ved de børn vi allerede har anbragt, eller står til at skal anbringe” (Helle, bilag 3, s. 13).

Helle skitserer hermed en frygt for, at når adoption sættes mere på dagsordenen, forpligtiges rådgiverne i mindre grad til at arbejde med forældrenes eventuelle ressourcer og kompetencer.

Mange af de faktorer rådgiverne mener udgør en god forælder er i tråd med Killens punkter om nødvendige forældrefunktioner. Helle lægger især vægt på, om forældrene har evnen til at opfatte barnet realistisk og om forældrene har evnen til at tåle egen smerte og frustration uden at lade det gå udover barnet. Hvordan forældrene oplever deres børn er i tråd med Killens udlægning af, at forældre skal være i stand til at forstå barnets faktiske, observerbare egenskaber og barnets motiver på de forskellige udviklingstrin (Killen, 2017, s. 217-18). Ligeledes nævner Helle fysisk vold som en væsentlig faktor for manglende kompetencer, hvilket er i overensstemmelse med Killens teori vedr. at forældre der ikke har lært at regulere følelser eller er alvorligt traumatiserede kan have svært ved at hjælpe barnet til at regulere egne følelser, hvilket i værste tilfælde kan resultere i afmagt og vold (Killen, 2017, s. 230). Vold er ligeledes markeret i aftaleteksten som et af de uacceptable vilkår børn ikke må udsættes for (Social- og Ældreministeriet, 2021, s. 3).

Helle har inkorporeret både den teoretiske og politiske ønskede retning for, hvordan forældrekompetencer vurderes. Ligeledes har Line, med et stort fokus på forældrenes indre arbejdsmodeller. Til trods for at Helle og Line har en forståelse af begrebet forældrekompetencer og disse kompetencers betydning for den følelsesmæssige tilknytning til barnet på en vis der læner sig op ad hinanden, besidder de ikke samme tilgang til adoptionsindsatsen. Helle vurderer, at adoptionsindsatsen er indgribende og en svær foranstaltning at skulle forholde sig til, og Line vurderer at indsatsen er rigtig så længe sagen er velunderbygget. Rådgiverne har dermed en vis medbestemmelse ind i hvilken retning sagsarbejdet kan udforme sig. Ifølge principal-agent teorien er det nemlig rådgiverne der har overhånden ift. det engagement der ligger i at løse pålagte opgaver,

hvorfor de fortolkninger rådgiverne fremfører i arbejdet vil påvirke opgaveløsningen og dermed højst sandsynligt valget af foranstaltning (Lane, 2005).

5.3.3 Berøringsangst

Socialrådgivernes forforståelser er ligeledes under indflydelse af arbejdspladsen incitamentet ind i opgaveløsningen, og det er forskelligt hvorledes kommunerne forholder sig til adoptionsindsatsen. Socialrådgivernes forforståelser er dermed præget af andet end forståelsen for barnets bedste og omsorgspersoners evner til at tage sig af den følelsesmæssige omsorg for barnet. Socialrådgiverne er ligeledes i høj grad præget af de strategier kommuner anvender, og de tilgange kommunerne har til indsatsen.

I de fire interviews beskrives samme strategi på arbejdspladserne, nemlig at det er nogle enkelte rådgivere der sidder og udfører arbejdet med adoption:

”(...) det er nogle udvalgte, som sidder med det. (...) Jeg tror der er et par enkelte medarbejdere der har været på kursus i det men.. Men ellers ikke.. det er ikke noget der har været sådan bredt ud” (Helle, bilag 3, s. 3).

Helle giver hermed udtryk for, at det er særligt udvalgte rådgivere der sidder med opgaven, og at viden omkring adoption ikke er bredt ud til alle i afdelingen. Alle fire rådgivere giver udtryk for, at det er enkelte kollegaer på arbejdspladsen, der er udvalgt til at sidde med adoptionsindsatsen. Line giver dog udtryk for at dette er en nøje udvalgt strategi:

”(...) vi tænker at det giver mening og holde det på få rådgivere, den særlige viden. (...). Og så at der måske går tre år imellem man laver det, for det er et stort stykke arbejde og det er.. Det er meget dokumentation” (Line, bilag 6, s. 4).

Line mener hermed, at det vil være for voldsomt at opkvalificerer alle, da der kan gå længe imellem adoptionssager. Derudover er der et stort dokumentationsarbejde, hvorfor det giver mening, at det er få rådgivere der sidder med den særlige viden indenfor adoption. Helle der ikke sidder med adoption som foranstaltning, giver udtryk for, at hun ikke har modtaget kursus i adoption, og at hun ikke ved om der er vedtagende procedurer for adoption i den afdeling hun arbejder i. Helle giver selv udtryk for vigtigheden i at være klædt ordentligt på:

”Jeg ville i hvert fald synes at jeg skulle være klædt meget godt på for at kunne træffe så stor en beslutning. I både et barns og også forældrenes liv. (...) jeg synes jo at det er en stor og en svær opgave jeg ikke selv har lyst til at sidde med” (Helle, bilag 3, s. 4).

Helle giver hermed udtryk for, at det er problematisk ikke at være udvalgt, da det kan have konsekvenser for lysten til at udføre arbejdsopgaven. Det kan dermed have konsekvenser ikke at være klædt ordentligt på. Lene er modsat Helle udvalgt til at sidde med adoption og har takket ja hertil. Lene udtaler følgende om adoptionsindsatsen:

” (...) jeg kan mærke folk har berøringsangst omkring emnet og området fordi at det er så særligt og det er så ekstremt. Og så har man måske bare heller ikke kendskabet til det. Eller viden omkring fordelene ved det (...)” (Lene, bilag 4, s. 8).

Lene giver klart udtryk for at der er fordele ved adoption, og at hun er fortaler for at nogle børn kan undgå at leve i en ustabil opvækst med svingende relationer. Lene er ligeledes udvalgt af ledelsen, hvilket kan give hende incitament for en anden holdning end Helle (Lane, 2005). Lene giver dog udtryk for at der er en berøringsangst omkring indsatsen, hvilket kan være et resultat af at der netop ikke er en generel viden omkring adoptionsindsatsen i kommunen. Lene giver udtryk for at hun selv heller ikke er klædt ordentligt på, til trods for at hun er udvalgt til opgaven, og at dette har konsekvenser for opgaveløsningen:

” (...) jeg er ikke klædt ordentligt nok på sådan ren lovgivningsmæssigt. (...). Jeg håber at man hver gang stopper op og så virkelig vurderer og afdækker om det er det rigtige. For der står nogle forældre, det kan jeg se nu (...) med helt blanke øjne og bliver sådan: ”Hvorfor gør I det her?”. Så kan jeg også godt stille mig selv spørgsmålet: ”Men hvorfor gør vi det. Er det virkelig det rigtige?”
(Lene, bilag 4, s. 5).

Lene fortæller om den fortsatte usikkerhed ind i adoptionsarbejdet, til trods for at hun er udvalgt og har opnået anerkendelse i dette aspekt. Lene udtrykker at hun til trods for udvælgelsen ikke føler sig klædt ordentligt på, og at der hersker en fortsat usikkerhed ind i arbejdet.

En der ikke er ansat ind i en adoptions funktion på arbejdspladsen er Heidi. Heidi giver modsat Helle, som heller ikke sidder på området, udtryk for at hun godt kunne motiveres til at arbejde med adoption:

”Det tænker jeg da helt sikkert at det kunne være med til at motivere mig. Bare det at der nu er to på sagen, fordi at så ville der være nogle at spare med, hvorimod at jeg tænker at hvis man er en så kan det godt være lidt skrøbeligt fordi hvor er sparringspartneren?” (Heidi, bilag 5, s. 9).

Heidi beskriver i interviewet, at selve det med at blive tilbudt en funktion kunne være med til at motiverer hende. Heri kan anskues, at anerkendelse vil være nok langt hen ad vejen for at Heidi påtager sig en rolle med adoption. Heidi kan dog også have motiver for egen vindings skyld på arbejdspladsen, men nævner ikke dette som en faktor i interviewet (Lane, 2005). Heidi nævner dog adoption som et indgribende område, hvorfor selve det faktum, at der er flere der sidder med funktionen på arbejdspladsen skaber en vis sikkerhed ind i arbejdet. Dette kan ligeledes være et udtryk for den sværhedsgrad der hersker i en indgribende sag, hvor omfanget af vurderingen for barnets bedste skaber større faglig sikkerhed ifølge Heidi, hvis der er to eller flere rådgivere om vurderingen.

Helle bakker ligeledes op om, at flere fagpersoners vurderinger er nødvendige og at en rådgivers vurdering aldrig vil eller må stå alene:

” (...) jeg tænker også at vi er forskellige som rådgivere og også ift. hvor langt vi vil gå. (...) og derfor har vi jo også altid drøftet sagerne på teammøder så vi ikke står alene med den og selv når vi skal træffe afgørelser om så store ting, så har vi jo dem også på vores visitationsmøder hvor samtlige ledere nærmest sidder og skal give faglig sparring på hvad er det vi skal. Så beslutningskompetencen ligger jo ikke hos os som enkelte rådgivere” (Helle, bilag 3, s. 11).

Helle problematiserer, at rådgivere er forskellige og har forskellige udgangspunkter. Helle giver dog udtryk for en vis sikkerhed i arbejdet, når beslutningskompetencen ikke udelukkende er op til den enkelte rådgiver, men oftest foretages på ledelsesniveau. Dette kan nuancerer sagerne, da flere øjne kommer på, og dermed er der flere forskellige fagpersoners der går ind og påvirker opgaveløsningen gennem interaktion. Dømmekraften opstår dermed i en vekselvirkning mellem

ledelsen og rådgiveren, og der opstår en gensidig afhængighed mellem ledelse og udføreren af arbejdet. Dog kan ledelsen og rådgivere have forskellige mål for opgaveløsningen og ligeledes ønske forskellige udbytte, der kan gå ind og påvirke den enkelte sag (Lane, 2005).

Line påpeger yderligere faktorer, der kan gå hen og påvirke opgaveløsningen. Ifølge Line er det ikke kun i interaktionen mellem ledelse og rådgiver der kan opstå forskellige udfald, men ligeledes i de forskellige kommuner:

”Jeg har i hvert fald snakket med en rådgiver i en anden kommune (...). Men hvor de har sagt at der er de slet, slet ikke endnu og det virker som om at deres ledelse også er lidt berøringsangste overfor det” (Line, bilag 6, s. 5).

Line beskriver hermed, hvordan hun oplever en anden kommune som berøringsangste overfor adoption. Konsekvensen heraf kan bestå i, at nogle sager kan blive en adoptions sag i én kommune og ikke nødvendigvis i en anden kommune.

De fire rådgivere giver dermed alle udtryk for, at viden omkring adoption ikke er bredt ud til alle i afdelingen. Ligeledes føler Lene, som er ansat ind i en funktion med adoption, at hun til trods for at have sagt ja hertil, ikke er klædt ordentligt på til at varetage indsatsen. At Lene er særligt udvalgt er i tråd med principal-agent teorien, hvor ledelsen udvælger de socialrådgivere som tænkes mest lydige og loyale overfor ledelsens ønsker og mål (Lane, 2005). Dette er en strategi hvor udviklingen af faglige kompetencer tillægges de udvalgte, hvilket kan have konsekvenser for den generelle faglighed og forståelserne i en afdeling da viden og udviklingen af faglige kompetencer således ikke bredes ud til alle. Dvs. at enkelte hermed bliver anerkendt og motiveres i en udvælgelsesproces. Til trods for at Lene er udvalgt, føler hun sig ikke klædt på til indsatsen. Lene har sagt ja til en funktion med adoption, men har ifølge egen udtalelse ikke været ordentligt klædt på, og er påvirket af at stå overfor forældre med blanke øjne, og har her spurgt sig selv om, hvorvidt adoption alligevel er den rette vej at gå. Dermed kan ledelsen risikerer at rådgiveren alligevel ikke lever op til de aftaler og mål der er drøftet, da det reelt kun er socialrådgiveren der kender egne handlinger og engagement for at nå målet (Lane, 2005). Lene argumenterer selv for, at berøringsangst kan opstå når viden og kendskab om adoptionsindsatsen ikke er bredt ordentligt ud, samtidig med at hun selv giver udtryk for ikke at være klædt optimalt på i mødet med forældrene.

Opgaveløsningen præges dermed af en vis usikkerhed fra selveste en rådgiver der er ansat ind i en funktion med adoption, og der beskrives derudover ligeledes en berøringsangst for adoptionsindsatsen i nogle kommuner. Dette viser i høj grad hvor indgribende en indsats det kan være for den enkelte, og hvor meget kommunernes incitamenter og strategier ind i opgaveløsningen præger rådgivernes forståelser og egne incitamenter for udførelse af indsatsen.

5.3.4 Livserfaringers betydning

Specialet vil nu forsøge at grave et spadestik dybere ift. hvad socialrådgivernes forforståelser påvirkes af. Dømmekraft afhænger af praktikker på arbejdspladsen som beskrevet i forrige afsnit, men ligeledes af arv og miljø. Ifølge Søren Juul er eget personliv med til at præge socialrådgiverne når de skønner og vurderer. Dette påvirker i så fald også sagerne og indsatserne hermed.

Helle giver bl.a. et meget personligt indblik i, hvordan hun har været under indflydelse af egne private oplevelser i opgaveløsningen, som socialrådgiver i en familieafdeling:

” (...) nu har jeg jo selv som socialvagt været ude og skulle anbringe fra fødegangen af og stor tudede inden jeg skulle gøre det, fordi det var en sag jeg ikke kendte (...) Og selv stod jeg i et fertilitetsbehandlingsforløb som gjorde at jeg synes det var hammer svært. (...) så tror jeg at jeg kan blive ramt (...) også selvom jeg er enig i at de ikke skal have barnet (...)” (Helle, bilag 3, s. 7).

Helle beskriver hermed, at når der arbejdes med mennesker, er der følelser involveret, og den enkelte kan blive personligt ramt ind i arbejdet. Helle kommer her til at spejle egne indre følelser over på en sag, som hun har arbejdet med, hvilket har haft personlige konsekvenser for hende. Hun er nemlig blevet følelsesmæssigt berørt ind i sin arbejdsfunktion. Dette anviser, at det netop kan være svært at adskille institutionaliseret og personlig dømmekraft fra hinanden, og at begge faktorer kan påvirke den enkelte i arbejdet (Høilund & Juul, 2015). Helle kan i situationen godt vurdere at det var det rigtige for barnet at blive anbragt, men kunne ikke holde sine egne personlige problematikker adskilt fra forældrenes følelser. Helle beskriver endvidere:

”Så det er mig som person og som mor som har svært ved at skulle rumme de følelser på forældrenes vegne” (Helle, bilag 3, s. 13).

Helles ærlighed om hvad der kan ramme hende i arbejdet, er dermed den mor-rolle hun ligeledes besidder. Dermed går Helles private rolle i hjemmet ligeledes ind og præger hende på arbejdspladsen. Heidi fortæller ligeledes, at selve det at have egen familie, kan præge opgaveløsningen og tilgangen til arbejdet:

” (...) jeg har ikke nogen familie eller noget, så jeg har ikke sådan tænkt over det på samme måde. Det er ikke gået så langt ind ved mig. (...) For jeg tror at jeg tænker bare meget på barnet her, hvor de sådan lidt mere måske selv er forældre, og kan tænke sådan; wow nu kan jeg faktisk ikke bestemme mere” (Heidi, Bilag 5, s. 11).

Heidi giver i interviewet udtryk for, at hun ikke bliver berørt af sagerne på samme vis, som dem der selv har en familie og er forældre. Heidi har fokus på barnet, hvor kollegaer der er forældre i højere grad ligeledes ser sagerne fra forældrenes perspektiv. Til trods for at Heidis udgangspunkt er anderledes end Helles, kan Heidi ligeledes se at det har en betydning ind i arbejdet, om rådgiveren selv er forælder eller ej.

Lene, som modsat Helle og Heidi, har en arbejdsfunktion med adoption, beskriver at det er tidligere arbejds erfaring der har tilskyndet hende til at kunne se fornuften med indsatsen:

” (...) jeg har jo været et år ude i udfører-led hvor jeg har været på et sted for domsanbragte. (...) Men der tror jeg bare at jeg har fået øje for at der er virkelig nogen som man måske godt kunne have kigget i den retning ift. og kunne bortadoptere allerede dengang (...)” (Lene, bilag 4, s. 4).

Lene beskriver dermed, at det bl.a. er hendes tidligere arbejds erfaring der gør, at hun kan se meningen med adoption, og hvordan det evt. kan forebygge visse udsatte skæbner. Lene er dermed præget i en anden retning end eksempelvis Helle, ud fra egne livserfaringer. Det kan dermed anskues at de forskellige livserfaringer og livssituationer tydeligt sætter sig igennem rådgivernes bevidsthed, og får dem til at opfatte sig selv og verden på en bestemt måde (Højlund & Juul, 2015). Udover privatliv og arbejds erfaring, nævner Lene ligeledes, at hun er præget af uddannelse og forskningens teorier:

”Det er jo ikke for sjov vi gør det, der er en grund til det og vi læner os jo meget op både af både den teoretiske del som der er implementeret i praksis men også i vores erfaringer vi gør os” (Lene, bilag 4, s. 13).

Lene beskriver hermed et samsurium af ting, der kan være med til at forme og præge arbejdet og tankevirksomhederne herind i. Det er dermed ikke kun det samfundssyn regeringen fremsætter via aftaleteksten der former den enkelte rådgiver i deres arbejde. Det er ligeledes de livserfaringer den enkelte har med sig i rygsækken, der er med til at forme den enkelte rådgiver både privat og på arbejdspladsen. Hermed er det både samfundets politikker, kommuners strategier og rådgivernes egne institutionelle og personlige dømmekraft der præger den enkelte i arbejdet. Men hvordan udviser det sig i måden rådgiverne skønner og vurderer på i deres sager?

”Altså jeg tænker da at det er en del skøn, altså der kommer til at vægte i de her situationer. Også qua erfaringer, sammenligninger, hvad man har prøvet før og hvad siger fornemmelserne egentlig også. (...) det ikke er sikkert at vi peger på det samme. (...) At vi ligger vægt på noget forskelligt ift. at vi ender ud i en form for støtte eller vi går anbringelsesvejen eller et eller andet” (Heidi, bilag 5, s. 16-17).

Heidi mener dermed, at de forskellige faktorer såsom erfaring, har en betydning for hvad rådgiverne lægger vægt på når de skønner og vurderer i sagerne. Heidi fortæller derudover at rådgiverne kan pege på samme foranstaltning men af forskellige årsager, eller at rådgiverne kan ende med at træffe afgørelser om noget forskelligt. Hermed påpeger Heidi, at rådgivere ikke nødvendigvis skønner og vurderer ens.

Dermed kan det anskues at privatliv og egne livserfaringer præger rådgivernes dømmekraft og vurderinger i sagerne. Socialrådgiverne handler dermed i det Søren Juul kalder historisk konkrete sammenhænge, dvs. at de kobler deres nuværende viden med den fagkundskab og de erfaringer de har med sig i rygsækken over tid (Højlund & Juul, 2015). Dette påviser ligeledes at forforståelser ikke er en fast størrelse, men ændrer sig over tid som nye erfaringer i livet opstår. Herunder bl.a. det at blive forælder kan have en betydning ind i arbejdet for, hvordan rådgiverne tilgår sagerne. Rådgivernes forståelser præges dermed af livserfaringer både privat og i arbejdet, samtidig med at de forsøger at inkorporere de nyere strategier og politiske mål i deres tankevirksomheder. Når

rådgiverne forholder sig refleksivt hertil kan både fordele og ulemper ved adoption anskues, og det er her en eventuel usikkerhed for den enkelte kan opstå. Dermed kan rådgiverne både resonerer sig frem til fordele og ulemper ved adoptioner, både ud fra egne livserfaringer med ligeledes som deres egen livssituation forandrer sig over tid. Rådgiverne sætter hermed deres viden, privatliv og kompetencer i spil i et samsurium, hvor det viser, at på trods af at der bliver udstukket nogle retningslinjer og mål for det rette sociale arbejde, så opstår der ligeledes en magt fra udfører-niveauet. Denne magt behøver ikke at være synlig, men kan være ubevidst for den enkelte. Når barnets bedste skal vurderes jf. Søren Juuls teori, kan socialrådgiverne derfor handle i modstrid med lovgivningens intentioner til trods for de politiske strategier, da rådgiverne ligeledes præges af personlige livserfaringer (Højlund & Juul, 2015). Hermed kan konsekvensen blive at adoption af et barn kan blive en realitet i én kommune, men ikke nødvendigvis i en anden, og der hersker dermed en vis vilkårlighed når der foretages skøn.

5.3.5 Delkonklusion 2

Hvordan påvirker socialrådgivernes forforståelser deres skøn og vurderinger i sagerne om adoption uden samtykke?

Informanterne giver på forskellig vis udtryk for, at de er præget af forskellige historiske kontekster, herunder de tidligere børnesyn, politiske strategier og egne livserfaringer. Rådgiverne udviser en refleksion ind i tidligere indlærte arbejdsmetoder, såsom altid at have fokus på at oparbejde biologiske forældres ressourcer og tilknytning til eget barn, hvilket i rådgivernes optik ikke harmonerer med de nuværende politiske mål om flere adoptioner på det udsatte børne- og familieområde. Der synliggøres her et indre opgør i både Helle, Heidi og Lenes interviews, hvor de forholder sig kritiske hertil og opvejer både fordele og ulemper ved adoptionsindsatsen når forældrenes kompetencer og fremtidige indsatser skal vurderes. Det indre opgør påvirker dem dog forskelligt, da de til trods for at give udtryk for både fordele og ulemper ved adoption, alligevel har forskellige forståelser for, om de selv vil sidde med adoption som indsats på deres arbejdsplads. Helle udtrykker at det at være mor, gør det svært for hende at skulle arbejde med adoption. Helle er meget opmærksom på forældrenes følelser, og vil gerne give forældrene reelle chancer for at opretholde en kontakt til deres barn. Lene går ind for adoption, når der foreligger et velfunderet grundlag for, at det er den rette vej at gå. Lene præges af tidligere erhvervserfaring, og mener at

visse former for skæbner kan forebygges med adoption. Lene er desuden meget opmærksom på forældrenes følelser, og det kan få Lene til at sætte spørgsmålstejn ved adoptionsindsatsen. Line som har gennemført både en frivillig og en tvangsadoption, er meget tydelig omkring, at det er barnets tarv hun har i centrum over forældrenes. Alle rådgiverne udviser hensynstagen til både forældre og børn ind i processen, men Line har i højere grad end de andre rådgivere størst fokus på barnet, og hendes forståelse af adoption er dermed i høj grad i tråd med det individualiserede børne- og familiesyn som regeringen ønsker.

Grundlæggende beskriver de fire interviewpersoner, at det er de følelsesmæssige aspekter de ligger vægt på, når de vurderer barnets bedste, stabilitet og forældrekompetencer. Rådgiverne tillægger tilknytning, samspil og forældrenes evner til at indleve sig i deres barns behov stor værdi. Dette er i tråd med, at der i dag hersker et syn hvor udsatte forældre og de biologiske familiebånd tillægges mindre vægt, da det er det psykologiske tilknytningsperspektiv og børneperspektivet, der skal stå stærkest (Jacobsen & Svendsen, 2021). Dette tydeliggøres ligeledes af alle fire rådgivere, der ligger stor vægt på de psykologiske tilknytningsperspektiver og sætter de følelsesmæssige elementer og forudsætninger foran alt andet. Rådgivernes forforståelser påvirker dermed deres skøn og vurderinger i sagerne således, at til trods for at de mest indgribende sager er til sparring på ledelsesniveau, kan udfaldet af socialrådgivernes vurderinger falde forskelligt ud. Derudover kan det anskues at forforståelser ikke er en stationær størrelse, men ligeledes formes af den enkeltes aktuelle livssituation – herunder eksempelvis egen forælderrolle. Rådgivernes forståelser og vurderinger af forældrenes kompetencer og ydermere barnets bedste, påvirker dermed i høj grad opgaveløsningen og de veje rådgiverne vælger ind i arbejdet, i et samspil med de politiske mål og strategier.

6 Konklusion

Hvilke faktorer kan motiverer socialrådgiverne i udførelsen af arbejdet med adoption uden samtykke, og hvordan spiller disse forståelser sammen med regeringens visioner for adoptionsindsatsen?

De faktorer der kan motiverer de interviewede socialrådgivere ind i udførelsen af arbejdet med adoption uden samtykke, er flere faktorer der øger indflydelse på hinanden. Stabilitet for barnet er en af de væsentligste faktorer der bliver fremhævet i alle fire interviews. Et udsat barn kan ved en

adoption opnå en stabilitet i livet, som et anbragt barn nødvendigvis ikke kan. Et barn der adopteres er ikke en sag i familieafdelingen, og vil ikke være præget af den ustabilitet der kan herske i et plejeforhold, eller af et eventuelt svingende samvær med biologiske forældre. Barnet vil dermed have en viden om hvor det hører til, og ikke udsættes for eventuelle skift af primære omsorgspersoner. Derudover kan det have en effekt at blive tilbudt en funktion på arbejdspladsen, hvor rådgiveren sidder med adoption uden samtykke. Til trods for at to af rådgiverne udtrykker ambivalens ift. indsatsen, sidder den ene rådgiver allerede i en funktion med adoption på sin arbejdsplads, og den anden rådgiver fortæller at hun ville sige ja til en sådan funktion, hvis hun blev den tilbudt. Kun én af de interviewede rådgivere giver klart udtryk for ikke at ønske at arbejde med adoption. Dette viser at selve det at blive anerkendt gennem en udvælgelse på arbejdspladsen, alene kan gøre en forskel for motivationen for arbejdet. Dog kan det ikke stå alene, da flere ting berører rådgiverne i udførelsen i praksis. Rådgiverne giver ligeledes udtryk for nødvendigheden i at kolleger og ledelse er med på råd i en så indgribende foranstaltning. Dette for at skabe en følelse af sikkerhed og opnå et fagligt velfunderet incitament for at udfører de skøn og vurderinger der skal til, for at en eventuel adoptionssag kan sættes i spil. Dette er nødvendigt for at reducere usikkerheden om, hvorvidt rådgiverne udfører et arbejde der er for barnets bedste. Der er ikke en endelig facitliste eller en spåkugle at se ind i som socialrådgiver på feltet, og det faktum at afskærer biologisk familie fra barnet, er den største udslagsgivende faktor for at rådgiverne bliver usikre på om adoption kan være den rette vej. Rådgiverne giver udtryk for at kunne blive følelsesmæssigt berørt herind i. Rådgivernes privatliv og tidligere erhververfaring er dermed med til at forme deres forforståelser, og går ind og påvirker deres skøn og vurderinger, samt hvorledes de forholder sig til arbejdspladsens mål. Selve det at være forælder og skal hindre denne mulighed fra andre voksne, kan være svær ind i arbejdet og følelsesmæssigt berøre en rådgiver, hvor udførelsen af adoption ikke er så simpel igen.

Alle disse faktorer skal tages højde for i det sociale arbejdes praksis, for at udførelsen med regeringens visioner for området kan blive en realitet. De fire interviewede rådgivere giver alle udtryk for at viden om adoption ikke er udbredt til alle på arbejdspladsen, og at det kun er udvalgte der har en særlig indsigt eller viden på området. Rådgiveren der er udvalgt giver dog til trods for dette, heller ikke udtryk for at være klædt ordentligt på, og det viser sig at være i mødet med forældrene at dette kan komme til udtryk – i det følelsesmæssige møde.

Regeringen vil etablere det nutidige børne- og familiesyn på det udsatte familieområde gennem aftaleteksten, og pålægge kommunerne nye proceskrav ind i arbejdet samt kurser om adoption i alle

98 kommuner. Hermed vil regeringen forsøge at sikre at deres fremtidige ønsker for de udsatte børn, ligeledes bliver etablerede sandheder og ønsker i rådgivernes og kommunernes bevidsthed. På denne måde vil de øge motivationen for og anerkendelsen af adoption, ved at fremhæve et tydeligt individualiseret samfundssyn som den rette vej ind i arbejdet, for at sikre børnene stabilitet. Det kan hermed anskues, hvordan Danmark som samfund historisk er gået fra en praktisk omsorg for børn præget af kontrol og disciplin, til at børn har en ligeværdig stemme ind i et familieliv, til at aftaleteksten nu markerer, at børn er det vigtigste at beskytte ind i et udsat familieliv (Bryderup, 2015) (Social- og Ældreministeriet, 2021). Børnene markeres hermed som samfundets fremtid, og hvis de bliver sikret en stabil opvækst tidligt, har disse børn bedre muligheder på sigt. Regeringens budskab er hermed at børnene beskyttes fra en udsat fremtid via en adoption, og dette budskab og de heraf afledte strukturelle forandringer skal indfinde sig i kommunernes syn og tilgange til arbejdet. Interviewene påviser, at de visioner regeringen ønsker for området allerede langt hen ad vejen har etableret sig som sandheder i rådgivernes bevidstheder. Dette anskues dog ikke som nok, da rådgiverne til trods for at være præget af nogenlunde de samme institutionelle kontekster, ligeledes er præget af egen følelsesverden. Det fremgår ikke af interviewene, at der er fokus på rådgivernes egne følelser ind i arbejdet, men at de skal klædes på gennem proceskrav, kurser og procedurer. Følelserne beskrives i interviewene til at have en betydning når der arbejdes med mennesker, hvorfor det kan være væsentligt for regeringens visioner og mål på området, at der ligeledes tages højde for og hånd om disse følelser i arbejdet. Gennem anerkendelse, kurser og en følelsesmæssig opmærksomhed eller håndtering på arbejdspladsen, kan disse faktorer i et samspil med ønsket om barnets bedste, motiverer socialrådgiverne i retning af regeringens visioner for området med adoption uden samtykke. Hvis dette ikke håndteres kan det have modsatte effekt.

7 Kvalitetssikring

Slutteligt vil jeg tydeliggøre egne refleksioner ind i det sociale arbejde, med fokus på den viden jeg har tilvejebragt, samt hvilken værdi den viden skal tillægges.

7.1 Gyldighed

Jeg har i specialet forsøgt at skabe konsensus mellem datamaterialet og bearbejdningen heraf. Grundet min socialfaglige viden og fordomme til adoptionsindsatsen på egen arbejdsplads, er dette fremhævet via min hermeneutiske tilgang, samtidig med at jeg har forsøgt ikke at gøre egen fordom til den fulde sandhed. Jeg har via min egen motivation og nysgerrighed ind i problemfeltet udformet

problemformuleringen, samtidig med at jeg i datatilvirkningen har tilstræbt nye vinkler. – Herunder at inddrage dokumenter som empiri, der har belyst tidligere forskning og viden indenfor området, og forskning der har udfordret mine egne tanker. Det teoretiske grundlag blev udvalgt i en proces, hvor jeg både har udfordret det sociale arbejdes praksis ved at udvælge en teori såsom *principal-agent teorien*, som et forsøg på at stille det valgte fænomen i en ny kontekst. Dette i et samarbejde med Søren Juuls Dømmekraft og Kari Killens forældrefunktioner, som er mere anvendt inden for det sociale arbejdes teoretiske praksis. Jeg har flettet problemformuleringen, metode, empiri og teori sammen på en vis, hvor begreber og operationalisering er forsøgt synliggjort i en rød tråd gennem bearbejdningen af datamaterialet, for at læsere af specialet kan opnå en forståelse for min måde at bearbejde datamaterialet på.

7.2 Overensstemmelse og neutralitet

Da specialet er hermeneutisk og ligeledes tager udgangspunkt i en tværsnitsundersøgelse, ville specialet kunne tage en anden form, hvis en anden undersøger havde taget udgangspunkt i samme problemstilling. Der er dermed ingen endegyldig sandhed i dette speciale, kun en sandhed ud fra min egen tilgang og kodning af datamaterialet – som lige så vel kunne have været anderledes, hvis jeg foretog en genkodning af data. Min rolle i specialet er ikke neutral, og i min hermeneutiske tilgang opstår nye horisontalsammensmeltninger i mødet med andre. Dette speciale belyser derfor ikke en facitliste med en endegyldig sandhed, men viser sandheden ud fra min bearbejdning og kodning, med den virkelighedsforståelse jeg har udarbejdet i samspillet med empiri og informanternes indvirkning på min fortolkningsproces. Ligeledes kan informanternes fortolkninger af adoption ændre sig over tid, og forandrer sig som informanternes livssituationer og erfaringer udvikler sig, hvorfor disse forståelser ligeledes må anskues som et øjebliksbillede. Hvilket stemmer i overens med min konklusion.

7.3 Generaliserbarhed

Specialet bidrager til det sociale arbejde ved at sætte fokus på samfundets tendenser indenfor det udsatte børne- og familieområde. Specialet sætter socialrådgiverne der vurderer børnesagerne i centrum ift. en opmærksomhed på, hvad der påvirker dem i det sociale arbejdes indgribende og følelsesmæssige processer. Disse aspekter er ofte oppe og vende i det sociale arbejde, og kan derfor overføres og generaliseres til tidligere forskning indenfor følelsesmæssige processer i det sociale arbejde, og hvad der her er på spil.

Konklusionen kan dog være med til at bidrage til det sociale arbejde ved at skabe et nyt perspektiv ift., hvad der kan motivere ind i arbejdet, men samtidig også skabe en opmærksomhed på, hvad der kan være sårbart for den enkelte i udførelsen af arbejdet med netop adoption. Specialets konklusion kan derudover bidrage til regeringens visioner omkring at det er stabilitet i børns liv der er ønskværdigt, og at det er interessen for barnets bedste, der vejer tungest i alle aspekter. Dette underbygger specialet ved, at der er tale om behov for stabilitet, dygtighed og kontinuitet ind i arbejdet hermed. Dog viser specialet også at socialrådgivernes forforståelser, dømmekraft og tidligere livserfaringer påvirker dem i en sådan grad, at det kan have betydning for deres incitament for at ville arbejde med adoption uden samtykke. Specialet kan derfor bidrage med en øget bevidsthed om disse faktoreres betydning, og hvordan disse faktorer påvirker det sociale arbejdes udvikling inden for adoptionsområdet fremadrettet, alt efter hvordan der tages hånd om rådgiverne i arbejdet hermed.

8 Litteraturliste

Adoptionsnævnet 2021: *"Undersøgelse af børn frigivet til national adoption 2019-2020"*. København K, Ankestyrelsen.

Andersen, Lotte Bøgh & Hansen, Kasper Møller & Klemmensen, Robert 2012: *"Metoder i Statskundskab"*. København, Hans Reitzels Forlag.

Ankestyrelsen 2011: *"Ankestyrelsens undersøgelse af adoption uden samtykke"*. København K, Ankestyrelsen.

Ankestyrelsen 2018: *"Adoption uden samtykke – Kommunernes brug og kendskab til reglerne og mulighederne for råd og vejledning"*. København K, Ankestyrelsen.

Ankestyrelsen 2020: <https://www.ast.dk/born-familie/hvad-handler-din-klage-om/sager-om-born-og-unge/anbringelse-uden-samtykke/sagens-behandling-i-born-og-ungeudvalget> .

Websted: ast.dk. Læst d.18 februar 2022. Ankestyrelsen.

Ankestyrelsen 2021: <https://ast.dk/born-familie/hvad-handler-din-klage-om/adoption/adoption-uden-samtykke> .

Websted: ast.dk. Læst d.23 maj 2022. Ankestyrelsen.

Ankestyrelsen 2022: <https://www.ast.dk/om-ankestyrelsen/hovedopgaver> .

Websted: ast.dk. Læst d.18 februar 2022. Ankestyrelsen.

Bryderup, Inge M. som forfatter af afsnit i Kjærgaard, Holger 2015: *"Social- og specialpædagogik – synet på børn og på de socialpædagogiske opgaver – et historisk blik"*. København, Akademisk Forlag.

Dahler-Larsen, Peter (m.fl.) 2005: *"Kvalitative metoder i et interaktionistisk perspektiv. Interview, observationer og dokumenter – kapitel 11: Dokumenter som objektiveret social virkelighed"*. København, Hans Reitzels Forlag.

Fuglsang, Lars & Olsen, Bitsch Poul & Rasborg, Klaus (Red.) 2014: *"Videnskabsteori i samfundsvidenskaberne"*. Frederiksberg, Samfundslitteratur.

Høilund, Peter & Juul, Søren 2015: *"Anerkendelse og Dømmekraft i Socialt Arbejde"*. København, Hans Reitzels Forlag.

Jacobsen, Anette Faye & Svendsen, Idamarie Leth 2021: *"Tvangsadoption og forældresamvær – ændret syn på børn og forældre"*. Uden for nummer - nr.43, udgivet d.16. december, Dansk Socialrådgiverforening.

Juul, Søren 2016: *"Afvigelse og socialpolitik i diagnosesamfundet"*. København, Hans Reitzels Forlag.

Killen, Kari 2017: *"Omsorgssvigt – Et sundhedsproblem og et tværfagligt ansvar"*. København, Hans Reitzels Forlag.

Kvale, Steinar & Brinkmann, Svend 2015: *"Interview – Det kvalitative forskningsinterview som håndværk"*. København, Hans Reitzels Forlag.

Kvello, Øyvind 2014: *"Børn i risiko"*. Frederiksberg, Samfundslitteratur.

Lane, Jan-Erik 2005: *"Public Administration and Public Management – The principal-agent perspective"*. New York, Routledge.

Lipsky, Michael 1980: *"Street-level bureaucracy: Dilemmas of the individual in public services"*. New York, Russel Sage Foundation.

Nissen, Maria Appel & Fallov, Mia Arp & Ringø, Pia 2018: *"Menneskesyn i Socialt Arbejde"*. København, Akademisk Forlag.

Olesen, Søren Peter & Monrad, Merete 2018: *"Forskningsmetode i Socialt Arbejde"*. København, Hans Reitzels Forlag.

Ottosen, Mai Heidi & Dahl, Karen Margrethe (2018): *"Kortlægning af viden om opdragelse – del 1-3"*. København/Århus, VIVE.

Schultz, Trine 2004: *"Retsanvendelse og skøn – Sondringens anvendelse i prøvelsen af afgørelser på det socialretlige område"*. København, Jurist- og Økonomforbundets Forlag.

Servicestyrelsen 2007: *"Håndbog om Anbringelsesreformen"*. Odense, Servicestyrelsen.

Servicestyrelsen 2011: *"Håndbog om Barnets Reform"*. Odense, Servicestyrelsen.

Social- og indenrigsministeriet 2021: <https://www.ft.dk/samling/20191>.

Webisode: ft.dk. Læst d.28. januar 2021. Folketinget.

Social- og ældreministeriet 2021: *"Børnene Først – Barnets Lov"*. København, Social- og ældreministeriet.

Social- og Ældreministeriet 2021: <https://sm.dk/nyheder/nyhedsarkiv/2021/dec/tidsplan-for-barnets-lov-justeres>.

Webisode: sm.dk. Læst d.21 april 2022. Social- og Ældreministeriet.

Social- og Ældreministeriet 2022: <https://www.retsinformation.dk/eli/lt/2022/170>

Webisode: retsinformation.dk. Læst d.23 maj 2022. Social- og Ældreministeriet.

Socialstyrelsen m. fl. 2011: <https://www.socialstyrelsen.dk/udgivelser/handbog-om-barnets-reform>

Webisode: socialstyrelsen.dk. Læst d.22 februar 2022. Socialstyrelsen.

Socialstyrelsen 2015: *"Adoption uden samtykke – et vejlednings og inspirationsmateriale til sagsbehandlere"*. Odense, Socialstyrelsen.

Socialstyrelsen 2019: ”Adoption uden samtykke – et vejlednings og inspirationsmateriale til sagsbehandlere”. Odense, Socialstyrelsen.